

Veje ind i og veje ud af rocker- og bandemiljøer

En interviewundersøgelse

**MARIA LIBAK PEDERSEN
JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR
SEPTEMBER 2014**

ISBN: 978-87-92760-78-4

RESUMÉ

Denne rapport omhandler resultaterne af en interviewundersøgelse med 15 personer, der er eller har været medlemmer af en rocker- eller bandegruppering i Danmark (10 rockere, 5 bandemedlemmer). De 15 personer repræsenterer ni forskellige grupperinger. Stort set alle har haft en central placering i deres gruppering, og de har været medlemmer i flere år. Kontakten til dem er primært skabt af kommunale myndigheder, politiet og kriminalforsorgen. Det betyder, at undersøgelsen ikke er baseret på et repræsentativt udsnit af rockere og bandemedlemmer, idet den omfatter en overvægt af personer, som har haft særligt svært ved at forlade grupperingerne.

Formålet med undersøgelsen er for det første at give indblik i, hvorfor nogen ønsker at blive medlemmer af en rocker- eller bandegruppering, og hvordan interviewpersonerne blev det. Dernæst belyses det, de ser som attraktionen ved at indgå i disse miljøer, ligesom de negative eller mindre attraktive sider omtales. Endelig gengives interviewpersonernes oplevelser af de problemstillinger, der kan være forbundet med at forlade en rocker- eller bandegruppering samt deres begrundelser for at ville gøre det.

Med rapporten ønskes at give et supplement til de registerbaserede og statistiske undersøgelser, som Justitsministeriets Forskningskontor tidligere har gennemført vedrørende rockere og bandemedlemmer, da disse rapporter ikke kan give indsigt i medlemmernes motivation for at deltage i grupperingerne eller for at ophøre hermed.

Interviewene viser følgende om at blive medlem af en rocker- eller bandegruppering:

- Langt størstedelen af interviewpersonerne har stiftet bekendtskab med grupperingerne i teenageårene eller tidligere, men de fleste er først blevet medlemmer flere år senere.
- Tryghed og fællesskab er den begrundelse, som flest nævner i forhold til at blive medlem, men fascination af livsstilen, omgivelsernes respekt, udvidelse af mulighederne på det illegale marked samt beskyttelse, hjælp m.v. i forhold til konflikter med andre nævnes også.
- Tilgangen til miljøerne sker ofte ved selvrekruttering, da personer, der ønsker at indgå i grupperingerne, selv opsøger dem. Rockerne lader dog til at være mere opsøgende end banderne med hensyn til at hverve nye medlemmer.
- Personlige relationer til eksisterende medlemmer er afgørende for, om en person kan blive medlem eller ej. Særligt bandemedlemmerne lægger vægt på lokalområdets betydning, da det er normalt at høre til den gruppering, der er der, hvor man er opvokset.
- Medlemskab afhænger endvidere af, om man vurderes til at kunne bidrage til fællesskabet i form af at være god til at 'lave' penge, danne netværk, slås m.v.

Interviewene viser følgende om at være medlem af en rocker- eller bandegruppering:

- Nye medlemmer af rockergrupperinger, herunder især Hells Angels, er typisk på prøve de første år, hvor de skal stå til rådighed for klubben og altid være parate til at servicere de øvrige medlemmer: hente mad, gøre rent, stå vagt, være chauffør m.v.
- Nye medlemmer af bandegrupperinger er ikke på samme måde som rockerne underlagt faste arbejdsopgaver, men de skal bevise, at de er til at stole på, og at de tager medlemskabet alvorligt ved at involvere sig i fællesskabet.
- Rockerne fremhæver især vilde fester, let kontakt med piger, fælles udflugter og ferier, kammeratskabet generelt og den klare rolle- og opgavefordeling som det positive ved medlemskabet, mens bandemedlemmerne i højere grad nævner de materielle goder. Både rockere og bandemedlemmer oplever, at medlemskabet medfører en eftertragtet respekt og anerkendelse fra omgivelserne.
- Som noget negativt fremhæver rockerne kravet om at skulle stå til rådighed og tilsidesætte egne ønsker og behov, samt at man særligt som prøvemedlem kan blive presset til at udføre kriminelle handlinger. Bandemedlemmerne nævner konflikter med andre grupperinger som det mest negative aspekt, da det hindrer dem i at bevæge sig frit omkring.
- Der er forskellige opfattelser af, om det er nødvendigt at begå kriminalitet for at være medlem, men generelt anses det for vanskeligt at undgå at blive involveret i lovovertrædelser.

Interviewene viser følgende om at forlade en rocker- eller bandegruppering:

- Størstedelen af interviewpersonerne har ønsket at forlade deres gruppering, fordi de er vokset fra livsstilen og for i stedet at fokusere på familie, arbejde m.v. Kriminalitet, frygt for ekstralegale konsekvenser af straf samt skuffelse over miljøerne nævnes også som begrundelser.
- Afgang fra en gruppering risikerer at indebære tab af venskaber, identitet, beskyttelse og økonomiske muligheder. Det kan gøre det svært – og for nogen umuligt – at forlade miljøet. Dette fremhæves særligt af rockerne.
- Der er forskellige opfattelser af, hvorvidt det er muligt at forlade grupperingerne uden videre. Det lader dog til, at den begrundelse, der gives for at ville forlade miljøet, er vigtig for at opnå accept til at gøre det.
- Afgang fra en gruppering afstedkommer bekymring for, om fortiden vil spænde ben, både for så vidt angår hævnaktioner fra grupperinger og dét, at de er kommet i politiets søgelys.
- Nogle har måttet ændre deres liv radikalt for at kunne forlade grupperingerne, men det er langt fra alle. Medlemskabet har dog ikke været omkostningsfrit for nogen af interviewpersonerne, og de mener generelt ikke, at det har været prisen værd.

Samlet viser interviewundersøgelsen, at det, der gør det attraktivt at komme ind i grupperingerne, kan være det, der gør det vanskeligt at komme ud.

Undersøgelsen understreger, at den forebyggende indsats, der skal forhindre rocker- og bandemedlemskab, skal fokusere på unge, der fysisk eller på anden måde er tæt på miljøerne, men som endnu ikke er egentlig involveret i dem. Når først en person er blevet involveret i en rocker- eller bandegruppering, vil det være vanskeligt at motivere vedkommende til hurtigt at forlade den.

Samtidig understreger undersøgelsen, at medlemskab af en rocker- eller bandegruppering i hvert fald i en periode kan have stor indvirkning på de enkelte personers liv både socialt og økonomisk, ligesom medlemskabet kan have væsentlig betydning for deres identitet og selvfølelse. Det understreger, at dét at forlade miljøerne kan være en langvarig og ganske besværlig proces.

INDHOLD

Resumé.....	2
1. Indledning og formål	7
2. Metode	7
2.1. Interview.....	7
2.2. Interviewpersonerne	8
3. At blive medlem	9
3.1. Den første kontakt til miljøerne.....	9
3.2. Begrundelser for at blive medlem	10
3.2.1. <i>Tryghed og fællesskab</i>	10
3.2.2. <i>Respekt i nærmiljøet</i>	11
3.2.3. <i>Gevinsten ved et stort netværk</i>	12
3.2.4. <i>Fascination og spænding</i>	12
3.2.5. <i>Ideologi og konflikter</i>	13
3.3. Strategier til 'rekruttering' af nye medlemmer.....	14
3.3.1. <i>Lokalområdets betydning</i>	15
3.3.2. <i>Personlige relationer</i>	16
3.3.3. <i>Manipulation og udnyttelse</i>	17
3.3.4. <i>Bidrag til fællesskabet</i>	17
3.4. Sammenfatning vedrørende at blive medlem.....	19
4. At være medlem.....	20
4.1. På prøve.....	20
4.1.1. <i>Vis dit værd</i>	20
4.1.2. <i>Stå til rådighed</i>	21
4.1.3. <i>Arbejdsopgaver</i>	22
4.1.4. <i>Pisk og gulerod</i>	23
4.2. Hverdagen i grupperne	23
4.2.1. <i>De positive sider</i>	23
4.2.2. <i>De negative sider</i>	24

4.2.3.	<i>Lederskab og hierarki</i>	27
4.2.4.	<i>Kriminalitet</i>	28
4.2.5.	<i>Konflikter mellem grupperinger</i>	30
5.	Afgang fra rocker- og bandegrupperinger	30
5.1.	Gruppens reaktion på afgang	31
5.2.	Begrundelser for at forlade sin gruppering	32
5.2.1.	<i>'Jeg blev voksen'</i>	32
5.2.2.	<i>Kriminalitet og straf</i>	33
5.2.3.	<i>Forventninger vs. virkeligheden</i>	34
5.2.4.	<i>Et forandret miljø</i>	35
5.3.	Særlige udfordringer ved afgang	36
5.3.1.	<i>Tab af venskaber</i>	37
5.3.2.	<i>Tab af identitet</i>	38
5.3.3.	<i>Tab af økonomisk fundament</i>	38
5.3.4.	<i>Tab af beskyttelse</i>	39
5.3.5.	<i>Afhængighed af miljøet</i>	40
5.4.	Status over livet som medlem	41
5.5.	Sammenfatning vedrørende afgang fra rocker- og bandegrupperinger	43
	Litteratur	45

1. INDLEDNING OG FORMÅL

Justitsministeriets Forskningskontor har tidligere gennemført en række statistiske undersøgelser med henblik på at kortlægge mulige risikofaktorer for at blive involveret i et rocker- eller bandemiljø (Lindstad 2012; Klement et al. 2010; Klement & Pedersen 2013). Den undersøgelse, der præsenteres i rapporten, har en anden tilgang til problemstillingen, idet den er baseret på interviews med (tidligere) rockere og bandemedlemmer. Den bidrager derfor med en anden type viden end den, der opnås gennem registerdata m.v. Undersøgelsen vedrører forløbet af rocker- og bandemedlemskab, og der er fokus på tre stadier: at blive medlem, at være medlem og medlemskabets ophør. Dette skyldes ikke mindst, at der er meget lidt forskningsbaseret viden om, hvordan grupperinger som dem, Rigspolitiet betegner som enten rockere eller bander, får nye medlemmer. Et af formålene med undersøgelsen er således at få indsigt i, hvordan grupperingerne får nye medlemmer, hvad der tiltrækker unge til dem, og hvilke krav der stilles til kandidaterne. Viden herom vil kunne anvendes i en kriminalpræventiv sammenhæng.

Der findes en række journalistiske beretninger om hverdagen i rocker- og bandegrupperinger (Frich 2011; Hergel 2012; Soei 2011; Facius et al. 2005). I nærværende rapport gives der ikke på samme måde et fuldstændigt billede af hverdagslivet i grupperingerne, men der fokuseres på det, interviewpersonerne ser som henholdsvis positive og negative sider ved at være medlem, samt på enkelte andre emner. Dette er valgt, fordi et andet formål med undersøgelsen er at få indsigt i de problemstillinger, der kan være forbundet med at forlade grupperne. Det er relativt nyt at beskæftige sig med forhold, der knytter sig dertil. Den internationale forskning, der findes, viser, at det ofte tager lang tid at forlade de kriminelle grupperinger, og at det kan være forbundet med en række vanskeligheder (Pyrooz et al. 2010; Decker & Pyrooz 2011). Den viser også, at selv et kortvarigt medlemskab kan have langsigtede, negative virkninger med hensyn til kriminalitet, beskæftigelse, familie, aggressivitet m.v. (Krohn et al. 2011; Melde & Esbensen 2014; Gilman et al. 2014). Yderligere kundskab om de udfordringer og mulige barrierer, der er forbundet med afgang fra rocker- og bandegrupperingerne, vil være brugbart for dem, der arbejder med exit-indsatser eller lignende form for arbejde.

2. METODE

2.1. Interview

Materialet til undersøgelsen består af interview med 15 personer, der tidligere har været rockere eller bandemedlemmer, eller som fortsat er det, men som ønsker at forlade den gruppering, de er en del af. Kontakten til interviewpersonerne er primært skabt gennem Rigspolitiet, Direktoratet for Kriminalforsorgen og Københavns kommune. Af sikkerhedsmæssige årsager er interviewpersonernes identitet ikke kendt af Justitsministeriets Forskningskontor, men størstedelen af dem er eller har ifølge politiet og/eller kriminalforsorgen været centralt placeret i deres gruppering.

Interviewene er foretaget i perioden fra september 2011 til februar 2014. Af hensyn til interviewpersonernes personlige fortællinger er interviewene gennemført efter en løst struktureret interviewguide med tre temaer. Det første tema handler om, hvordan den gruppering, interviewpersonen er eller har været en del af, får nye medlemmer, herunder hvordan vedkommende selv blev medlem. Det andet tema belyser, hvad det vil sige at være medlem af grupperingen, mens det tredje handler om, hvordan det er muligt at forlade den, herunder hvordan interviewpersonen selv måtte have gjort det.

Afhængig af interviewpersonernes situation er interviewene gennemført i fængsler, i arresthuse, hos politiet, hos kommunen m.v. Interviewpersonernes sikkerhed har haft betydning for stedet, men den har også haft betydning for, hvor afslappet de har optrådt i interviewsituationen, og om de har givet tilladelse til, at interviewene kunne optages på diktafon. Hvert interview har varet fra en lille time til mere end tre timer, og 11 ud af de 15 interview er optaget i fuld længde.

At der ikke er gennemført flere interviews skyldes, at det er vanskeligt at få kontakt med relevante interviewpersoner fra rocker- og bandemiljøerne, men også at der relativt hurtigt blev opnået mætning af data, dvs. at det til sidst var de samme forhold, der igen og igen blev fremhævet af interviewpersonerne.

2.2. Interviewpersonerne

Blandt de 15 interviewpersoner er der som nævnt både aktive og tidligere rockere (10 personer) såvel som bandemedlemmer (fem personer). De repræsenterer tilsammen ni forskellige grupperinger. I rapporten anvendes betegnelsen *rocker* om samtlige rockerrelaterede interviewpersoner uafhængigt af deres situation og position i grupperne. Tilsvarende dækker betegnelsen *bandemedlem* over samtlige interviewpersoner, der er eller tidligere har været med i en bande.

På interviewtidspunktet havde samtlige interviewpersoner et ønske om at forlade deres gruppering, hvis ikke de allerede havde gjort det. At forlade en kriminel gruppering er imidlertid en proces, der tager tid (Pyrooz et al. 2010; Decker & Pyrooz 2011), og det var vanskeligt for enkelte af interviewpersonerne at fortælle om det miljø, de var eller tidligere havde været en del af og fortsat sympatiserede med.

Der er nogle ting, som jeg ikke vil fortælle. Det har ikke noget personligt med dig at gøre. [...] Når I laver sådan nogle interviews, så kan I godt få noget at vide, men I får ikke at vide, hvad der sker inde i kernen [af grupperingen]. Det er der ikke nogen, der vil fortælle. Det gør man bare ikke.

Enkelte af interviewpersonerne holdt åbenlyst informationer tilbage, men det er ikke indtrykket, at de gav falske oplysninger. De valgte blot at besvare spørgsmål vedrørende deres egen person, mens de undlod at besvare spørgsmål om grupperingen generelt af hensyn til de øvrige medlemmer. Andre var imidlertid så trætte af deres grupperings måde at behandle dem på eller havde i forvejen gjort sig så upopulære blandt de øvrige medlemmer, at de ikke så nogen grund til at holde informationer tilbage. Disse interviewpersoner gav udtryk for et håb om, at deres historie kan være med til at forhindre, at andre bliver medlemmer af en rocker- eller bandegruppering.

3. AT BLIVE MEDLEM

Ligesom det er dokumenteret i tidligere danske undersøgelser af rockere og bandemedlemmers opvækstforhold (Lindstad 2012; Klement et al. 2010), kommer interviewpersonerne i denne undersøgelse fra ressourcetsvage familier og/eller familier med misbrug, svigt m.v. De har typisk klaret sig dårligt i skolen, har haft svært ved at fungere i almindelige fællesskaber med andre børn og unge, og nogle af dem er blevet mobbet.

Idet forhold under opvæksten er udførligt beskrevet i de tidligere undersøgelser, indgår der ikke yderligere information herom i det følgende. I stedet vil det blive beskrevet, hvordan interviewpersonernes første kontakt til rocker/bandemiljøerne blev etableret, hvilke begrundelser de giver for at ønske medlemskab af miljøerne, og hvordan grupperingerne får nye medlemmer. Sådanne beretninger fremgår af gode grunde ikke af de registeroplysninger, som de tidligere undersøgelser baserer sig på.

3.1. Den første kontakt til miljøerne

At blive medlem af en kriminel gruppering er ofte en langvarig proces. For at blive fuldgældigt medlem af en rockergruppering skal personerne tæt på miljøerne typisk igennem en prøvetid på et par år, mens banderne i højere grad lader til at være lokalt forankret og bygge på medlemmernes venskaber og bekendtskaber med hinanden (Klement & Pedersen 2013).

Langt størstedelen af interviewpersonerne har stiftet bekendtskab med grupperingerne i teenageårene eller tidligere, men medlemskabet er for de flestes vedkommende først realiseret flere år senere. For både rockerne og bandemedlemmerne gælder det, at nogle af dem er vokset op sammen med de øvrige medlemmer – de har boet i samme boligkvarter, gået i skole sammen, leget sammen m.v. I teenageårene er de begyndt at 'hænge ud' med de lidt ældre drenge fra lokalområdet, ungdomsklubben eller lignende, og de er begyndt at ryge hash og søge ekstra spænding i tilværelsen. Hvordan de efterfølgende er blevet rockere eller bandemedlemmer varierer, men det er ofte sket på lidt tilfældig vis, f.eks. ved at en af deres ældre kammerater, der har vist sig at være tilknyttet en kriminel gruppering, har valgt at introducere dem for miljøet.

Andre har først mødt de øvrige medlemmer af grupperingerne senere i livet. Der er eksempler på, at de har mødt hinanden i nattelivet, i fitnesscentre m.v., hvorefter interviewpersonerne efter længere tids bekendtskab er blevet tilbudt (prøve)medlemskab. Flere af interviewpersonerne har i en periode inden lavet forretninger med de eksisterende medlemmer. Det drejer sig typisk om salg af doping eller rusmidler, men der kan også være tale om andre former for kriminalitet. Det er sjældent kriminaliteten, der er årsag til medlemskabet, men den kan være det: 'Gennem det kriminelle miljø mødte jeg nogle mennesker, som jeg gik med, snakkede med og festede med. Der fandt jeg mit. Det var her, jeg hørte til. De var ligesom mig.'

3.2. Begrundelser for at blive medlem

3.2.1. Tryghed og fællesskab

I interviewene er interviewpersonerne blevet spurgt, hvad der tiltrak dem ved henholdsvis rocker- og bandegrupperingerne. Den begrundelse, der nævnes af flest, er tryghed og fællesskab. De angiver, at det giver dem tryghed, at medlemmerne hjælper hinanden: 'Det er der ikke så meget af i det almindelige, pulveriserende liv. Der klarer du dig selv!' At sammenholdet i grupperingerne er stærkt, har således været med til at trække interviewpersonerne til. Dette skal ses i lyset af, at de fleste ikke har haft opbakning andre steder fra. De har ikke haft et fællesskab, hvor de har følt, de hørte til.

Jeg tror, det var fællesskabet. Det blev jeg lidt tiltrukket af – eller meget. Bare det at få nogle venner. For mig var det dét. Jeg stod jo på egne ben. [...] I teorien kunne jeg ligeså godt være blevet noget andet.

Særligt bandemedlemmerne fortæller, at de følte sig hjemme i selskab med de øvrige medlemmer, fordi de var nogle ballademagere som dem selv, men de giver ikke nødvendigvis fællesskabet som begrundelse for medlemskabet. Det gør rockerne derimod. Ligesom bandemedlemmerne har de fået gode venner i grupperingerne, men set i bakspejlet påpeger flere af dem, at der ikke er tale om rigtige venskaber, at trygheden i fællesskabet er en falsk tryghed, og at medlemmerne i virkeligheden er ensomme.

Folk tror, de bliver bedre dækket ind – polstret – men det gør de ikke. Jeg tror, der er mange, der søger ind på grund af tryghed. [...] De føler sig alene. De har brug for et broderskab og en masse rygklappere. Det er der rigtig mange, der har, fordi folk ikke kan finde ud af at stå alene. Jeg har oplevet masser af rygklappere, og det er en meget falsk behagelig følelse. Det er en tom følelse, som er meget behagelig, mens den står på... Men folk er meget ensomme, tror jeg.

Selv om disse interviewpersoner ser negativt på venskaberne i dag, overskyggede fællesskabet i nogle tilfælde de andre attraktioner ved grupperingerne, da de blev medlemmer. De søgte hverken penge eller prestige. Det var noget, der fulgte med medlemskabet, men det var sekundært i forhold hertil.

Min tiltrækning til miljøet må simpelthen have været sutteklud for noget andet. Det er det nødt til at være. [...] Jeg var sgu ligeglade med deres gangster-pis. Men det var meget sjovt at være sammen med dem. Vi hyggede os. Men statussen og det der, det var jeg pisseliglad med. [...] Det er tit sådan med de mennesker, der kommer i de miljøer, at de ikke føler sig tilstrækkelige i andre sammenhænge, og så påtager de sig en rolle eller status der, og så lige pludselig har de et tilhørsforhold.

Det modsatte kan dog også gøre sig gældende, idet en interviewperson nævner, hvordan medlemskab af en gruppering kan give tryghed og beskyttelse, hvis man i forvejen laver forretninger – sælger steroider, ulovlige rusmidler m.v. – med rockere og/eller bandemedlemmer: 'Medlemskabet skulle skabe tryghed for mig i miljøet. Hvis jeg blev en del af grupperingen, var jeg mere beskyttet over for andre i miljøet, hvis der skulle opstå noget.' I dette tilfælde er fællesskabet – samværet – sekundært.

3.2.2. Respekt i nærmiljøet

Flere af interviewpersonerne fortæller, at de blev tiltrukket af grupperingerne på grund af den respekt, de oplevede, medlemmerne fik fra omverdenen. At kunne føre sig frem ved at bruge masser af penge, køre i store biler, bære guldkæder m.v. er med til at give respekt i de kriminelle miljøer, men i starten ønskede interviewpersonerne blot at omgås de hårde drenge: 'Alle andre, der ikke var venner med ham, var mega bange for ham, men det var sgu min kammerat. Det, synes jeg, var lidt sejt.' De oplevede, at de alene ved at omgås medlemmer af grupperingerne opnåede respekt de steder, hvor de færdedes, f.eks. i nattelivet.

Man fik en helt anden respekt i de kredse, man kom i. Før var jeg bare en nørd. Lige pludselig havde alle respekt for én. Det var sgu meget fedt. [...] Dengang jeg begyndte at gå i byen, var der også en helt anden tone til mig. Lige pludselig flyttede alle folk sig bare, når jeg skulle op i baren. Selv om jeg ikke var noget, så vidste de, at jeg kendte 'dem'. Det virkede ligesom en potensforlænger.

Disse interviewpersoner begrundet ønsket om medlemskab af en gruppering med, at de gerne ville 'være noget' i andres øjne, fordi de tidligere har været underkuede i de fællesskaber, de kom i. Tilsvarende viser resultaterne fra en norsk undersøgelse, at medlemskab af et ekstremistisk miljø kan

bevirke, at tidligere plageånder holder sig på afstand, og at det er en af gevinsterne ved at indgå (Bjørgero & Carlsson 1999). I den sammenhæng handler respekt dog ikke om en ligeværdig gensidig relation mellem to personer, men derimod om, at den ene part tvinges til at underkaste sig den anden (Bjørgero et al. 2001). Ifølge interviewpersonerne i nærværende undersøgelse er der et hierarki i alle fællesskaber og grupper, og de mener, at de fleste mennesker naturligt stræber efter at placere sig øverst. Et af bandemedlemmerne fortæller i den forbindelse, at han blev draget af de moralske kodekser i banderne, som bl.a. handler om, at 'ingen skal 'fucke' med dem, og ingen skal snakke dårligt til dem.'

3.2.3. *Gevinsten ved et stort netværk*

En begrundelse for at tilslutte sig et rocker- eller bandemiljø kan også være det store netværk, det giver adgang til. 'Du er en del af noget større. Det er et netværk, du har. Det, den ene ikke kan, det kan den anden. Der er altid en løsning på alting.' Et stort netværk har dog ikke alene betydning på det personlige og praktiske plan, men det kan i særdeleshed have det i forretningsøjemed for dem, der inden medlemskabet var involveret i narkotikahandel, våbendistribution m.v. Medlemskabet er med til at udvide deres muligheder for at 'lave' penge – flere penge, flere steder, større beløb – samtidig med, at det kan øge sikkerheden omkring deres forretninger. Det er hovedsageligt de rockerrelaterede interviewpersoner, der begrundet deres medlemskab med udvidede forretningsmuligheder.

Det er stor forskel på, om du har et logo på ryggen eller ej. Det har selvfølgelig meget at gøre med kontakter og loyalitet. Er du fuldgældigt medlem, så er det et udtryk for, at du er 100 % loyal og pålidelig, og så åbner der sig mange døre for dig både med narko, våben, piger osv. [...] Det vil mange andre nok ikke kunne forstå: "Jamen, hvorfor ikke bare køre rundt med en vest, hvor der står 'MC et eller andet' på?" Det kan man da også godt, hvis det kun er motorcyklen, man er interesseret i, men hvis man også er interesseret i kontakter – at komme længere ind i miljøet – så er du sgu nødt til at være i en klub. Du skal selvfølgelig kende nogen, men at være i klubben – den ene eller den anden – gør din kreditværdighed mange gange bedre [ved handel af narkotika, våben m.v.].

3.2.4. *Fascination og spænding*

I forlængelse af de ovennævnte begrundelser om tryghed, fællesskab, respekt m.v. fortæller flere af interviewpersonerne fra begge miljøer, at de var fascinerede af grupperingerne, før de blev medlemmer. De var fascinerede af livsstilen, af den aura, der er omkring miljøerne, og af den status, medlemskabet giver. Særligt rockerne fortæller, hvordan de tidligere syntes, at 'var man en del af gruppen, så var det godt gået'. De fortæller også, at de ældre medlemmer blev forbilleder for dem, fordi de ikke havde nogen forbilleder andre steder fra. De blev betaget af de store muskler, motorcyklerne og den ekstravagante livsstil, klubberne introducerede dem for.

Alt, det virkede så stort. Jeg var ikke ret gammel. Men alligevel, når man er teenager, så føler man: "Jeg kan godt det der." Men man er jo stadig et barn. [...] Nogle af de andre var meget ældre. Altså kæmpe rugbrød. Jeg var sådan: "Hold da op!" Jeg blev lidt stolt. Jeg har sgu festet med de drenge der, ikke. Så jeg begyndte at gå med sådan en [support] trøje, uden at jeg rigtig forstod, hvad det egentlig var. [...] Det var ligesom i Pusher. Den der film. Det var mærkeligt, altså dengang begyndte jeg at tænke: "Nu er jeg voksen!" Det blev spændende, fordi der var noget farligt over det på en eller anden mærkelig måde. Jeg må ærligt indrømme, at det havde en form for tiltrækningskraft på mig.

Som det fremgår af citatet er interviewpersonernes fascination af rocker- og bandegrupperingerne i nogle tilfælde tæt forbundet med spænding. Dette er tråd med resultaterne fra en tidligere dansk undersøgelse om kriminelle ungdomsgrupper, idet den viser, at unge, der indgår i sådanne grupper, er mere spændingssøgende end deres jævnaldrende (Pedersen & Lindstad 2011).

3.2.5. Ideologi og konflikter

Der kan også ligge ideologiske overvejelser bag ønsket om medlemskab af en gruppering. Ønsket kan således bunde i racisme. Tre af interviewpersonerne begrundede deres rockermedlemskab med blandt andet had til udlændinge: 'Jeg ville støtte op om et broderskab med værdighed, ære og loyalitet. Danskere. Ikke det der undskyldningspolitik over for indvandrere. Det gad jeg simpelthen ikke', og en af dem mener, at det i dag er hovedårsagen til, at der kommer nye medlemmer.

For de nye, der kommer ind, er det en racekrig. Det kan jeg høre. Det er ikke på grund af motorcykler og sådan noget der. Jeg tror mere og mere, at det er en racekrig. Simpelthen fordi de hader hinanden. [...] Der er selvfølgelig stadigvæk nogle, der gerne vil tjene penge, men jeg tror mere, det er en racekrig. De vil være soldater. Hvis du lægger mærke til, hvem de hiver ind [i grupperingerne], så er det jo rigtig højreorienterede mennesker, der kommer flere af.

Det er dog langt fra alle interviewpersonerne med baggrund i et rockermiljø, der vil betegne sig selv som racister, men en enkelt nævner, at han på trods heraf alligevel har været med til at 'smadre' personer på baggrund af deres hudfarve, fordi andre sagde, han skulle gøre det. I relation hertil fortæller et bandemedlem, hvordan han tidligere har oplevet medlemmer af en rockergruppering chikanere og overfalde muslimske kvinder og mænd, og at det fik ham til at støtte op om et modsvar til rockerne.

Jeg blev medlem – mest fordi rockerne trådte på os. De blandede religion ind i det. Der var for meget "indvandrere skal ud af vores land." [Bande]krigen har

ikke noget med det at gøre, men det vidste jeg ikke. Jeg fandt bare ud af, at gruppen var lige mig, og de var i krig mod rockerne, så jeg tænkte: "Nu må det være nok, altså!"

Andre former for konflikter kan også have betydning for involvering i et rocker- eller bandemiljø, men nogle gange er indholdet af konflikterne helt ligegyldigt: 'Vi skulle bare ud at banke nogen. Det var det eneste jeg tænkte på dengang.'

Interviewpersonerne nævner endvidere, at nogle søger grupperingerne, fordi de ønsker at gemme sig i dem. Det kan skyldes, at de er kommet i problemer andre steder – med andre grupper. Medlemskab på den konto kan betyde, at de trækker konflikter med ind i grupperingerne.

3.3. Strategier til 'rekruttering' af nye medlemmer

Der kan sættes spørgsmålstejn ved, hvorvidt rocker- og bandegrupperingerne aktivt rekrutterer nye medlemmer. Ifølge interviewpersoner fra begge miljøer er der en stor selvrekruttering til grupperingerne, idet de bliver opsøgt af personer, der ønsker at indgå i dem: 'Folk er meget fascinerede af det [miljøet]. Folk kommer selv'. Der synes således ikke at være det store behov for, at grupperingerne gør noget aktivt for at hverve nye medlemmer. I tider, hvor grupperingerne bekriger hinanden, kan der imidlertid være et ønske om at opruste ved at øge antallet af medlemmer.

Interviewpersonerne giver forskellige eksempler på, hvordan kontakten til nye medlemmer etableres. De peger på, at nye medlemmer først og fremmest findes blandt de eksisterende medlemmers venner og bekendte i det kriminelle miljø, herunder i fængslerne, jf. afsnit 3.3.1. og 3.3.2. Kontakten kan dog også etableres via Internettet, hvor grupperingerne på deres hjemmeside, på Facebook og lignende steder får henvendelser fra personer, der ønsker at høre nærmere om dem. Ifølge interviewpersonerne fører disse henvendelser sjældent til, at personer bliver medlemmer, da grupperingerne prioriterer personer, der i forvejen har en relation til dem.

Når du starter som småkriminell, vil du i løbet af din kriminelle karriere løbe ind i personer, som er relateret til en bande, fordi det er det miljø, du færdes i. Det kan være tilfældigt [hvor du møder dem]. Hvor som helst. Nattelivet eller træningscenteret. Hvis man ikke har en fast gruppe, man har haft siden opvæksten, så vil man finde sin plads på et tidspunkt, fordi du flirter rundt med hele det her miljø. [...] Det er jo ikke bare tilfældigt, at man kommer med i en bande. Men man siger ofte, at det er tilfældigt, at du møder den her person, som siger: "Vi er sådan og sådan, og du skulle tage at prøve." Og så begynder man at flirte lidt med dem.

Som det fremgår af interviewpersonernes fortællinger om deres første kontakt til miljøerne, er der en vis tilfældighed forbundet med, hvilken gruppering aspiranterne bliver en del af, hvis de da bliver det.

Rockerne virker umiddelbart mere opsøgende end banderne i forhold til at få nye medlemmer: De er kendt for at holde store fester og invitere bredt til disse (se i øvrigt Frich 2011; Facius et al. 2005). Enkelte interviewpersoner fra rockermiljøerne fortæller endvidere, at medlemmer kan blive sat til at finde egnede kandidater til afdelingerne rundt om i landet.

Han blev spurgt, om ikke han kunne finde et godt hold – nogle gode drenge – og så komme tilbage. Han fandt en flok fra sin omgangskreds. [...] Nye findes blandt de venner og bekendte, medlemmerne har. Måske er der nogen, der har snakket om det [at de gerne vil være medlemmer] i baggrunden osv. Så kan det godt være, at man ved, at ham der ville være god.

3.3.1. Lokalområdets betydning

Særligt for banderne har lokalområdet betydning for, hvem der bliver medlemmer af grupperingerne: 'Det vil være normalt, at du hører til den gruppering, der er der, hvor du er opvokset.' Flere af dem nævner, at banderne består af medlemmer, der er vokset op sammen, og som har kendt hinanden fra barnsben, hvilket svarer til det, der fremgår af en interviewundersøgelse med professionelle, der arbejder i områder med bandegrupperinger (Pedersen & Lindstad 2011).

Det medfører, at det primært er den yngre generation i områderne, der udgør fødekæden til de lokalt forankrede bander. I takt med at de bliver ældre, kan de blive inddraget i bandernes aktiviteter.

Altså, de helt unge, de er ikke medlemmer, men de er sammen med os. De kører ikke ud og arbejder sammen med os. Med arbejde mener jeg at skyde, lave indbrud, røveri eller afpresning. Det gør de ikke. Men når vi er i området – det er ligesom vores hovedbase, det er der, vi er – så er de sammen med os. Når vi spiller fodbold, er de sammen med os. Når vi spiser mad, køber vi også mad til dem. Hvis vi har tjent penge, får de hver en mindre del. De ser op til os, stille og roligt. Men der er også nogle i gruppen, der fortæller dem, at det er en forkert vej, og at de skal vælge en anden. For det er en forkert vej! Så er det op til dem selv jo. De er jo teenagere [16-18 år], så jeg tror godt, de er klar over, hvad de laver. Hvis de bliver ved, og hvis de stadig vil være medlemmer, når de bliver ældre, så bliver de medlemmer. Hvis de vil, så er det op til dem selv. Men det er ikke sådan, at de er en minigruppe af os. Det er ikke fordi, vi skal stole på dem

eller kræve noget af dem. Men vi kan godt bruge dem i fremtiden, hvis det er. Hvis de vil. Det er ikke noget, man presser dem til. Slet ikke.

Citatet fortæller, hvordan unge i det pågældende område kan få ganske stor indsigt i og erfaring med bandeaktiviteterne i en ung alder. De får beskyttelse, de får mad, og de er med i fælles sportsaktiviteter. De presses efter sigende ikke til at gå ind i grupperingen, men beskrivelsen giver indtryk af, at der skal en stærk personlighed til for at sige nej til dette fællesskab.

3.3.2. Personlige relationer

Ifølge interviewpersonerne kan det også ske, at der kommer nye medlemmer til banderne udenfor lokalområdet, men det sker ikke uden videre, og det er afgørende, at disse personer har flirtet med miljøerne i en længere periode forinden, og at medlemmerne ved, at de kan have tillid til dem.

Hvis jeg havde en rigtig god ven, og jeg kunne stole på ham, og han var interesseret i at være medlem, så ville jeg præsentere ham for de andre i gruppen. Hvis de synes, han er god nok, så bliver han medlem. Hvis de ikke synes det, så bliver han det ikke. Det er ikke sådan, at man kan tage en fremmed med lige pludselig, der siger: ”Jeg vil gerne være medlem.”

Ifølge interviewpersonerne skal der helst være et eksisterende medlem, der kan stå inde for et nyt, så de øvrige medlemmer tør stole på ham. Gode personlige relationer til grupperingerne er således med til at øge muligheden for at blive involveret, særligt i rockerkredse, da rockerne ikke i så høj grad som banderne lader til at hverve nye medlemmer fra lokalområdet (Klement & Pedersen 2013).

I 95 pct. af tilfældene er de [nye medlemmer] nogen, der kender nogen, og så er der måske lige nogle enkelte, som kommer ind på andre måder. Hvorfor vil man helst have nogen, der kender nogen? Det er fordi, så er man lidt mere sikker på, hvem man får ind. At der er nogen, der kan sige god for ham den nye mand. Hvis der kommer en helt ny, så er der lidt flere forbehold. Der går lang tid, før man klapper ham på skulderen og siger: ”Hvad så?” Det tager lang tid at blive godkendt, hvis ikke der er nogen, der kan sige god for dig.

En tidligere dansk undersøgelse viser parallelt hermed, at personlige relationer til et rocker- eller bandemiljø øger sandsynligheden for, at unge ønsker at indgå i det (Pedersen 2014b). Dette er ikke ensbetydende med, at de på længere sigt kommer til at gøre det, men det understreger, at kontakten til miljøerne er en vigtig parameter ved vurderingen af risikoen for involvering heri.

3.3.3. Manipulation og udnyttelse

Nye medlemmer behøver dog ikke nødvendigvis at have et ønske om at blive medlemmer. Personer i periferien af rocker- og bandegrupperingerne kan på forskellig vis risikere at komme til at skylde medlemmerne tjenester eller penge. Det betyder, at de bliver mere involveret, end de ønsker, og at det kan være svært for dem at fjerne sig fra grupperingerne igen. Tre af interviewpersonerne fra rockermiljøerne nævner, at medlemmerne er gode til at 'snakke' miljøerne mere spændende, end de er, og til at manipulere særligt de unge kandidater til at gøre ting for sig.

Der er mange, der gør det, fordi de er en del af en gruppe unge, der synes, det er spændende, og som ikke tænker over, hvad fanden det er, de begynder at rode sig ud i. De går måske i en lille klynge på tre, fire mand, og så er der måske en eller to af dem, der kommer ind i miljøet, og så bliver de andre draget den vej. Og så gør de måske et eller andet dumt, og så sidder de i saksen.

Det kan også være, de bliver inviteret med til en fest, men ifølge interviewpersonerne 'aner de intet om, hvad de går ind til'. De unge er lette ofre, så de bliver udnyttet af medlemmerne: 'De kommer ind og laver et eller andet, så køber de et eller andet, og så får de nogle dummebøder. Dem kan de ikke komme ud af, og så bliver de hængende i miljøet'. En af interviewpersonerne fortæller, hvordan han selv blev tvunget til at udføre opgaver for gruppen, selv om han ikke havde lyst til det: 'Jeg var meget bange dengang, helt vildt'. En anden fortæller, at der ikke er noget broderskab i miljøerne, og at der i realiteten ikke er noget sammenhold blandt medlemmerne: 'Det er pis det hele. Det eneste, det handler om, er, hvad man kan bruge folk til, og hvad man kan få ud af andre.'

Det er vanskeligt at vurdere, hvor hyppigt det sker, at nye medlemmer rekrutteres på denne måde. Antagelig er det relativt sjældent, da det personlige kendskab tilsyneladende vægtes meget højt, og da der kan være flere risici forbundet med at inkludere nogen, der egentlig ikke ønsker at være med.

3.3.4. Bidrag til fællesskabet

For at komme i betragtning som medlem af i hvert fald de mere statusgivende grupperinger er det ikke tilstrækkeligt at have personlige relationer til nogen i grupperingen eller at være en del af det lokalområde, hvor grupperingen hører hjemme. Kandidaterne skal være til at omgås, de skal kunne fungere med de øvrige medlemmer, og de skal kunne bidrage til fællesskabet.

Ved at se på dem, og ved at fortælle dem om spillereglerne kunne man rimelig hurtigt danne sig et indtryk af, om de var nogle gode drenge. Der var én af dem, der ikke kunne stoppe med at spise piller i tide og utide. Sådan en kan man ikke bruge. [...] Man vurderer lige tøjet og udseendet – er det nogle, der husker at gå i bad og børste deres tænder, eller har de samme bukser på i en uge. Sådan

noget gider vi jo ikke. Hvem gider gå op og ned af en, der lugter af gammel sved. Vi er jo meget sammen. Så de er hurtigt skilt fra.

Der gives forskellige eksempler på, hvilke kompetencer grupperingerne efterspørger hos kandidaterne. Det drejer sig dog primært om evnen til at 'bestille noget', herunder evnen til at 'lave' penge og danne netværk.

Min force var, at jeg havde rigtig mange kontakter rundt omkring i byen. Det var det, der gjorde, at jeg blev lyttet til, når jeg sagde noget. "Han kender jo ham der, og han kender ham der." Jo flere kontakter du formår at skabe, desto mere respekt opnår du. Folk tænker: "Okay, han kender så mange mennesker, fordi han er god til at lave forretning." [...] Havde jeg ikke haft de kontakter, jeg havde, og hvis de ikke havde været klar over, at jeg havde de kontakter, så var jeg ikke blevet budt indenfor. Så havde det været sådan: "Okay, du kan godt være med, men der er nogle ting, du skal bevise." De ting formåede jeg at bevise igennem mine venskaber med nogle af de andres venskaber. Vi havde lavet nogle forretninger og nogle ting sammen. Frem og tilbage. Dem, der sidder i toppen, de får jo nys om det. Hvem er han? Hvad kan han? Hvem kender han?"

En anden kompetence er gode evner som 'slagsbror': 'Jeg har altid været klar! Du ved, hvis der har været slåskamp og sådan noget. Så derfor ville de gerne have mig'. At være en god til at slås er særlig vigtigt, hvis den pågældende gruppering er i konflikt med andre grupperinger, men det kan også være en fordel i forretningsøjemed: 'Jeg var kendt som en god slagsbror, og så fik jeg nogle forbindelser, hvor jeg kunne tjene nogle penge, og det var let for mig, fordi jeg havde det rygte.' En af rockerne nævner dog, at det ikke dur, hvis de nye laver for meget ballade og skaber for meget negativ opmærksomhed omkring sig selv. De skal have en vis modenhed for at komme i klubben, og de skal være engageret i den. Hvis ikke de er det, kan de godt komme i klubben engang imellem, men ifølge ham skal de ikke gøre sig forhåbninger om at blive medlemmer: 'Jeg gad ikke dem, der bare var der for at være der. Altså, for at få respekt. Jeg var ligeglad med, om de havde penge eller ej, bare de var gode klubmennesker, og at de kunne finde ud af at begå sig rundt omkring'.

En anden værdsat evne eller rolle for de grupperinger, der aktivt rekrutterer nye medlemmer, er 'talentspejderen', altså en person, der er særlig god til at spotte personer, som vil kunne bidrage væsentligt til fællesskabet og være et loyalt medlem. Generelt peger interviewpersonerne på, at hvis det er grupperingen eller nogen fra grupperingen, der henvender sig til et ikke-medlem for at rekruttere vedkommende, så er det fordi, vedkommende kan noget, som gruppen er interesseret i.

Endnu en af de kompetencer, som grupperingerne søger hos potentielle medlemmer, er ifølge interviewpersonerne evnen til at kunne 'holde kæft'. Det anses i denne forbindelse for at være en fordel, at personerne tidligere har været i kontakt med politiet som f.eks. tidligere straffet, da det menes at give en vis sikkerhed for, at de ikke vil løbe med oplysninger om den pågældende gruppering og medlemmernes aktiviteter. Af samme årsag undgår grupperingerne personer, der sladrer om andre, da det skaber usikkerhed omkring, hvor meget de vil fortælle i pressede situationer.

3.4. Sammenfatning vedrørende at blive medlem

Der er stor variation i, hvordan interviewpersonerne i sin tid kom i kontakt med grupperingerne, men de har i alle tilfælde haft kontakten længe før, de selv blev medlemmer, og kendskabet til grupperingerne går ofte tilbage til den tidlige ungdom. Dette stemmer overens med resultaterne af en tidligere undersøgelse fra Justitsministeriets Forskningskontor, der viser, at unge, der tiltrækkes af rocker- og bandegrupperingerne, er kendetegnet ved en risikofyldt livsstil og ved tidligt at have kendskab til grupperingerne (Pedersen 2014b, se også Pedersen & Lindstad 2011).

Rocker- og bandegrupperingerne adskiller sig fra mange andre former for fællesskaber i ungdommen og i den tidlige voksenalder, idet de i højere grad ser potentielle medlemmer an i stedet for blot at byde nye velkomne. Det betyder, at det kan være vanskeligt at afværge, at personer, der gennem længere tid har haft kontakt til miljøerne, søger medlemskab, da der tilsyneladende ikke ligger en pludselig eller tilfældig beslutning bag, men derimod en langvarig stræben efter at blive optaget i lige netop disse fællesskaber. I det forbyggende arbejde mod involvering i rocker- og bandemiljøer bør der således være fokus på tidlig intervention samt på at mindske grupperingernes tiltrækningskraft og tilbyde alternative fællesskaber.

Unge i udsatte boligområder, der i teenageårene tiltrækkes af rocker- og bandegrupperinger, drages først og fremmest af fællesskabet i disse grupperinger og af de succesoplevelser og den anerkendelse og accept, som grupperingerne forventes at kunne give, og som de sjældent oplever at kunne få andre steder (Pedersen & Lindstad 2011). Hvorvidt det er disse unge, der senere bliver medlemmer af grupperingerne, er ikke til at sige på baggrund af den eksisterende forskning, men interviewene med rockere og bandemedlemmer peger på, at samme ønsker og begrundelser har gjort sig gældende for dem. Det er først og fremmest fællesskabet med ligesindede, der er årsag til, at interviewpersonerne blev medlemmer af grupperingerne, mens den række af sidegevinster, der er ved medlemskabet, i forskellig grad har influeret på ønsket. Det lader med andre ord til, at de unge, der senere bliver medlemmer af et rocker- eller bandemiljø, langt hen ad vejen har samme ønsker og behov som deres jævnaldrende. Når netop de bliver medlemmer, skal det antagelig ses som et resultat af en interaktion mellem de risikofaktorer, der karakteriserer dem, og adgang til miljøerne i form af såvel personlige relationer til eksisterende medlemmer som fysisk nærhed til miljøerne (Wikström 2006; Pedersen 2014b). Risikofaktorerne alene gør det ikke, ligesom heller ikke muligheden – adgangen til miljøerne – gør det.

4. AT VÆRE MEDLEM

4.1. På prøve

Særligt rockerne er kendt for at sætte deres nye medlemmer på prøve de første år, de er tilknyttet klubberne. Dette gælder også nogle af støtteklubberne, hvor prøvetiden dog typisk er noget kortere. For overhovedet at blive prøvemedlem er det ifølge de rockerrelaterede interviewpersoner imidlertid også nødvendigt, at der ikke er nogen blandt hele klubbens medlemsskare, der har indvendinger mod det:

Det starter på den måde, at hvis der er en, der får interessen, så er det nogle kammerater – nogle som måske allerede er medlemmer – der tager vedkommende med i klubben, og så lærer man ham lidt at kende og sådan. Han kommer til nogle fester, og man lærer ham lidt at kende. Hvis han så får lyst til at komme på prøve, så sendes der en mail rundt til alle afdelinger med et billede af ham og hans cpr-nummer, navn, adresse osv., hvor de bliver spurgt, om de kender ham, og om der er nogen, der har indvendinger mod, at han starter på prøve. Så kommer der en tilbagemelding på, om de synes, det er okay eller ej. Hvis ikke der er noget, så kan han få lov at starte på prøve.

Bandegrupperingerne lader ikke til at have tilsvarende procedure, hvilket kan skyldes, at de dækker mindre geografiske områder, og at medlemmerne formentlig kender kandidaterne bedre i forvejen. En af interviewpersonerne fortæller således, hvordan han efter længere tids bekendtskab med bandedemlemmerne blot skulle redegøre for, hvorfor han ønskede at blive medlem af banden, og hvad han ville lave i den, hvorefter der blev sagt 'fint nok', og så var han medlem.

4.1.1. Vis dit værd

Nye medlemmer af grupperingerne skal vise, at de tager medlemskabet alvorligt. Det betyder for rockernes vedkommende, at de i deres prøvetid skal servicere de øvrige medlemmer: hente mad, gøre rent i klubben, stå vagt, betjene en bar til festerne m.v. Ved at underkaste sig strenge regler og rutiner viser de ifølge et tidligere medlem deres engagement i klubben samt deres respekt og loyalitet over for de fuldgældige medlemmer. Yderligere bliver der nogle steder lagt vægt på, at de kan slå fra sig, og at de ikke tøver med at ty til vold, hvis de bliver bedt om det.

Det [prøvetiden] gik bare ud på, at de skulle vise interesse og gøre, hvad de blev bedt om, og de skulle komme så ofte som muligt. De skulle rydde op og sådan nogle ting. Når vi var ude, og der var slagsmål, skulle de vise, at de duede til noget. Det var sådan set det vigtigste. De skulle gå forrest og gøre nogle ubehagelige ting, så vi kunne se, at de var værd at tage ind.

I banderne er der ikke på samme måde fastsat en prøvetid, men de nye medlemmer skal alligevel bevise deres værd. Ifølge en af de banderelaterede interviewpersoner betyder det ikke nødvendigvis, at de bliver sat til at gøre noget bestemt. De skal snarere vise, at de er en del af gruppen ved selv at tage initiativer og ved hele tiden at demonstrere interesse for gruppen. Det kan betyde, at en kandidat bliver set an i en periode og først langsomt bliver accepteret og involveret.

Folk i grupperingen spørger ind til ham: "Hvem er ham der? Hvorfor vil han være sammen med os? Hvad er der specielt ved ham? Hvorfor skal vi tage ham ind?" Nogle gange vælger man at tage folk ind, men holder dem på afstand. Så er de sådan nogle, man ringer til, når der er konflikter. Og så kan man godt se, at ham der, han er dukket op hver gang. På den måde kommer folk længere og længere ind i gruppen.

En af interviewpersonerne nævner, at når et medlem af en kriminel gruppering bliver fængslet, giver det andre mulighed for at vise, hvad de dur til, for én skal overtage den fængslede gøremål. Et nyt medlem kan dermed vise, at han ikke bare er i stand til at varetage sit eget, men at han samtidig også formår at køre en andens forretninger videre. 'Det er der, folk vil få øjnene op for én og sige: "Okay, han kan godt klare det. Han er god nok"'.

Ifølge en af rockerne er det herudover vigtigt, at de nye medlemmer viser sig som gode kammerater, og at de overholder deres aftaler. Hvis ikke, kan de risikere at blive sorteret fra. Værst er det dog, hvis et medlem stikker et andet, hvorfor de hellere går i fængsel for hinanden end at fortælle sandheden: 'Noget af det værste du kan være, det er stikker! [...] Hvis man ved, at man ved at lave en tilståelsessag redder flere andre, så gør man det. Sådan var det. Så ofrer man sig selv'.

4.1.2. Stå til rådighed

Som medlem af en gruppering er det ifølge interviewpersonerne vigtigt at stå til rådighed hele døgnet: 'Hvis der bliver sagt, at du skal være i klubben om en time, så skal du ikke spørge: "Hvorfor helvede skal jeg det?" Du skal bare starte bilen og køre'. Dette er særligt udtalt i rockermiljøerne. Det sker, at prøvemedlemmer testes ved, at de bliver ringet op og bedt om at møde i klubben hurtigt, selv om der ikke er brug for deres tilstedeværelse. Hvis de siger fra, kan det have betydning for deres tilknytning til klubben.

Min telefon ringede konstant. Jeg var jo kun 'på prøve', så jeg skulle lave en masse ting hele tiden, og jeg skulle stå til rådighed 24 timer i døgnet. Der var ikke noget, der hed "nej, det kan jeg ikke." Jeg kan huske, jeg blev ringet op klokken lort om natten, fordi der skulle gøres rent! Det var sådan noget hele tiden. Jeg havde et arbejde på det tidspunkt, så efter en 12 timers arbejdsdag

kunne telefonen ringe: "Du bliver nødt til at komme ned i klubben, fordi der er en, der har brækket sig på gulvtæppet." Argh, det var virkelig anstrengende.

At stå til rådighed for klubbernes fulgyldige medlemmer nævnes af interviewpersonerne som noget af det mest negative ved at indgå, jf. også afsnit 4.2.2. Det samme er ikke tilfældet for bandemedlemmerne, da dét at stå til rådighed i højere grad handler om at møde op og vise sin støtte i konfliktfyldte situationer end at udføre sure pligter og arbejdsopgaver for andre.

4.1.3. Arbejdsopgaver

Ifølge rockerne forpligter prøvemedlemmerne sig som nævnt til at varetage en række arbejdsopgaver som at hente mad, gøre rent m.v. Men der er også andre pligter: 'Det var sådan noget med, at man skulle med ind og besøge dem, der sad i fængsel, og køre folk til og fra fængsel. Hente dem, når de skulle på orlov, og sørge for, at de kom tilbage igen'. Derudover skal de i hvert fald nogle steder være så meget som muligt i klubben for at hjælpe til.

Hvis du har et arbejde, tager du selvfølgelig på arbejde, og så kommer du bag efter og tømmer alle skraldespandene i klubben og sørger for, at der ser rent og pænt ud. Udenfor skal der også holdes orden. Nogle gange er der også andre opgaver som at male, slå græs, fjerne ukrudt og sådan noget. Det er sådan nogle ting, man skal gøre. Hvis der er medlemmer fra en anden klub, der ringer, som skal bruge transport, så skal man køre dem til destinationen og tilbage. Til festerne er der vagtplan. Der er toiletter, der skal gøres rene, og baren skal fyldes op. Der er portvagter, oprydning og sådan noget.

Der er givetvis forskel på omfanget og karakteren af arbejdsopgaverne i de forskellige rockergrupperinger og klubhuse, og det er ikke alle interviewpersoner med relation til dem, der forstår, hvorfor prøvemedlemmerne nogle steder finder sig i at blive hundset rundt med: 'Jeg gider kraftedeme ikke servicere en gammel, sur rocker med tatoveringer over det hele. Der følger mange sure pligter med i flere år: tøjvask, rengøring, toilettrensning og alt muligt. Det gider jeg simpelthen ikke'.

Bandemedlemmerne nævner heller ikke faste arbejdsopgaver som en del af indlemningsprocessen. Personer, der ønsker at blive medlem, skal i stedet vise interesse for gruppen ved at være sammen med medlemmerne: spise med dem, feste med dem m.v. Det sker, at de bliver testet for at se, om de er til at stole på, men 'man skal ikke lave noget specielt – ikke ligesom rockerne – det er ikke det samme'.

4.1.4. Pisk og gulerod

Interviewpersoner fra forskellige rockergrupperinger nævner, at prøvemedlemmer risikerer at blive fysisk afstraffet, hvis de 'dummer sig'. De fortæller, at de øvrige medlemmer i sådanne tilfælde er gode til at vende situationer, således at prøvemedlemmerne – efter at være blevet ydmyget – får ros og dermed fornyet optimisme med hensyn til at blive fulgyldige medlemmer. De får at vide, at de er 'fede gutter', at man gerne vil se mere til dem i klubben, at de kan blive gode klubmennesker m.v.

Der er med andre ord ikke langt fra ris til ros, og den anerkendelse, medlemmerne får, er formentlig en af årsagerne til, at de bliver i miljøerne. En amerikansk undersøgelse har i lighed hermed vist, at bandemedlemmer ikke nødvendigvis er mere tilbøjelige til at forlade deres bande, hvis de får bank af deres egne – snarere tværtimod – fordi volden kan være en del af et disciplinærsystem, som det der her beskrives hos rockerne (Knox 1997). Andre undersøgelser har dog vist, at vold er en af hovedårsagerne til at medlemmer af amerikanske gadebander vælger at forlade banderne (Decker & Lauritsen 2002; Decker et al. 2014; Pyrooz & Decker 2011; Decker & Winkle 1996).

Ifølge interviewpersonerne fra rockermiljøerne er prøvelserne i tiden som prøvemedlem til at holde ud, fordi drømmen om at blive fulgyldigt medlem lever. Ved at opnå fulgyldigt medlemskab får de maksimal accept og anerkendelse i de miljøer, hvor de færdes.

4.2. Hverdagen i grupperne

4.2.1. De positive sider

Når interviewpersonerne med tilknytning til rockermiljøerne bliver spurgt om det positive ved livet i klubberne, fremhæver de umiddelbart festerne og pigerne: 'Der var fest og ballade. Vi havde det skide sjovt'. Til festerne har de mødt medlemmer fra andre klubber i Danmark og i udlandet, og dét at lære mange mennesker at kende fremhæves også som en af de positive sider.

At tage på udflugter og ferier sammen er også noget, der fremhæves som betydningsfuldt for livet i klubben, ligesom adgangen til 'fede' biler og motorcykler er det: 'Man havde nogle sjove stunder og rejser, og jeg elsker at køre på motorcykel'. Særligt de unge nævner festerne på ferierne, mens de ældre i højere grad fortæller om fællesskabet og det hyggelige samvær på turene.

Når man kører mange sammen, så giver det bare en anden form for kriller, end hvis man kommer kørende alene. Det er ikke så meget opmærksomheden og prestigen, når vi kommer på motorcykler. Selvfølgelig kommer det automatisk, men det er ikke det, jeg tænker så meget på. Jeg tænker mere på, at det er fedt, og at

det er hyggeligt. Man kører sammen, og så holder man ved en rastepads og får ristede hotdogs og øl og sodavand, inden man skal videre. Det kan jeg godt lide.

Den grundlæggende forudsætning for glæden over fester og ferier er det sammenhold og kammeratskab, rockerne har oplevet i klubberne. De har følt sig som del af et stærkt fællesskab med interesse for motorcykler og en fælles ambition om at få klubben til at fungere på bedst mulig vis.

Den klare rolle- og opgavefordeling omtales også som et positivt element, da den skaber en vis forudsigelig for medlemmerne i hverdagen og tydeliggør deres funktion i fællesskabet: 'Det var jo hyggeligt, og man følte, man var en del af noget. Man havde et samlingssted og fik en position i klubben, hvor man fik nogle opgaver, som man skulle ordne. Det var rart at have noget at forholde sig til. Fællesskabet betragter jeg lidt som en familie. Alle har en funktion'.

Bandemedlemmerne derimod nævner i højere grad de materielle goder som det positive ved at være medlem: 'Jeg var med i nogle år. Det hele kørte. Jeg havde penge på lommen og en fed lejlighed. Det hele spillede bare.'

Interviewpersoner fra begge miljøer fremhæver, at adgangen til eksempelvis sex og likvide midler er gjort lettere gennem medlemskabet af en gruppering, som andre har respekt for, og at medlemskabet på den måde giver nogle 'adgangsbilletter', som de ellers ikke ville få. Dertil kommer selve respekten og anerkendelsen fra andre i miljøet.

4.2.2. De negative sider

De negative sider ved at være medlem af en rocker- eller bandegruppering afhænger efter alt at dømme af medlemmernes personlige engagement og position i gruppen. Dog nævnes stress af en stor del af interviewpersonerne, men hvor det for rockernes vedkommende primært er forårsaget af at skulle stå til rådighed, fremhæver bandemedlemmerne konflikter med andre grupperinger som en stressfaktor, herunder at de konstant skal kigge sig over skulderen og passe på.

Ifølge rockerne er der forskel på medlemskravene fra klub til klub. Nogle af dem har investeret al deres tid i klubben: 'Mit arbejde var klub, og min fritid var klub. I en periode lavede jeg ikke andet end klub 100 pct.', mens andre har haft et liv udenfor med arbejde og familie. Selv om der er forskel på kravene, italesætter en stor del af interviewpersonerne med relation til rockermiljøerne dét at skulle stå til rådighed og tilsidesætte egne ønsker og behov som en negativ konsekvens af at være involveret.

Det var noget skidt, at du skulle stå til rådighed hele tiden. At du hele tiden skulle have skideballe. Der var hele tiden en grim tone i luften. Du havde ikke din

egen frihed at tænke på. Du havde ikke din egen frihed, og du kunne ikke gøre, hvad du ville. Du skulle hele tiden sætte klubben over dig selv.

Dette gælder efter alt at dømme særligt prøvemedlemmerne, der er nederst i hierarkiet og derfor må finde sig i at skulle tilgodese de øvrige medlemmers ønsker.

Det var primært det her med at skulle gå på kompromis med sig selv hele tiden. Hele tiden at skulle fokusere på andre mennesker, der ikke viser, hvad de dur til, og så respektere dem alligevel. Det var rigtigt svært for mig. Det var nok det største minus. Det her med at stå og høre på en gammel mand, fordi han har en vest.

Yderligere kan arbejdspresset som prøvemedlem være så stort, at det går ud over personernes søvn: 'Hvis du skal møde kl. 7.00 på arbejde, og du først får lov at gå i seng kl. 6.30, så kan du jo ligeså godt lade være med at sove'. Dette kan ifølge en af interviewpersonerne føre til, at prøvemedlemmerne udvikler et misbrug af ulovlige rusmidler for at holde sig vågne og for at være i stand til at udføre alle arbejdsopgaver. De kan have svært ved at tænke klart, og flere interviewpersoner har overskredet deres grænser betydeligt under påvirkning. En af disse nævner, at så længe medlemmerne ikke er fuldgyldige, så gør de, hvad de får besked på: 'Hvis der er en, der skal have en røv-fuld, og du får at vide, at du skal køre ud og banke ham med køller, jamen så kører du ud og banker ham med køller'.

Flere af interviewpersonerne fra rockermiljøerne nævner det som et frustrerende element, at nogle af de ældre medlemmer lever godt af deres rygmærke uden selv at bidrage betydeligt til fællesskabet. Frustrationen skyldes ikke mindst, at de er blevet sat til at skulle udføre ubehagelige opgaver for dem i form af bl.a. kriminalitet. Der er flere af de registrerede rockere og bandemedlemmer, som aldrig er dømt for kriminalitet, men dette kan ifølge interviewpersoner fra begge miljøer skyldes, at de får andre til at gøre tingene for sig, og 'hvor sejt er det?' Det kan i den forbindelse nævnes, at det også er Rigspolitiets opfattelse, at de yngre medlemmer går til hånde for de ældre ved udførelse af kriminalitet (Rigspolitiet 2009).

Det værste er nok de ting, du kan blive udsat for at skulle gøre. De ting, du skal udføre for dem. [...] Når jeg tænker tilbage, så er det først den dag i dag, jeg kan acceptere det, for jeg bliver nødt til at acceptere det, jeg har gjort. De ting, de udsætter dig for, kan ødelægge dit liv. Folk de er så kyniske. De manipulerer alle de unge til at udføre en masse sindssyge ting. Det er absolut det værste. At du kan stå i en situation, som du ikke selv er herre over.

En anden fortæller, at de fleste unge medlemmer inderst inde er bange, men at det ikke er noget, de viser. Det er frygten, der driver dem. De er bange for, hvad det får af konsekvenser, hvis de ikke gør, hvad der bliver sagt. 'Nogle gange brød jeg helt sammen, fordi mit liv var så vildt og voldsomt, så man ikke engang kan forestille sig det'. De voldsomme oplevelser er med til at binde medlemmerne sammen og danne venskaber, men det gør også, at de har noget på hinanden.

Et par interviewpersoner fortæller også om en stresset hverdag som fuldgyldige rockermedlemmer, da der ifølge dem stadig er en forventning om, at man står til rådighed for klubben.

Det negative er også, at man bliver kimet ned konstant, og man skal til det ene og det andet, og alle mulige har problemer, som man skal prøve at hjælpe dem med at løse hele tiden. Dét kan virkelig være irriterende, og der kan jeg virkelig godt forstå, at nogle af de gamle siger, at de får stress engang imellem, for der er altid nogen, der har fået en røvfuld, eller der er blevet snydt, og så kommer de og siger: "Hjælp mig, det er ham og ham, der har gjort det."

For de fuldgyldige medlemmer kan hverdagen være stressende, fordi de hele tiden skal tage stilling til diverse problemstillinger og hjælpe de nye, yngre medlemmer ud af problemer. Det er herudover et konstant pres at skulle skaffe penge til klubkontingent, motorcykel, dyre rejser m.v.: 'Det giver total stress', ligesom det lægger et pres på medlemmerne, at de i takt med at de bliver ældre får behov for at leve en større del af deres liv uden for klubben og ikke længere finder den samme glæde ved alle klubaktiviteterne som tidligere.

Altså, man kan godt nogle gange sige: "Åh, det er irriterende. Nu skal jeg kraftedeme til det og det, og der er fest på lørdag, og jeg gider bare ikke!" Men selv om der er mange andre, der heller ikke gider, så er man nødt til at komme af ren respekt for dem, der holder festen og gerne vil. For satan tiden er lang. Ofte er det noget, man er mere eller mindre påduttet, og når man ikke gider drikke sig fuld osv., så er det ekstremt negativt. På den måde ved jeg egentlig ikke, om jeg passer til at være særlig meget biker. De elsker jo at være på farten, og det kan jeg også godt lide i perioder, men jeg vil fandeme også have tid til andet.

At komme i myndighedernes søgelys nævnes af tre af interviewpersonerne som endnu en negativ konsekvens af at være enten rocker eller bandemedlem. Dette skyldes helt generelt, at politiets stressstrategier er et irritationsmoment i hverdagen, som det fremgår af citatet nedenfor, men det skyldes også, at det gør det vanskeligt for medlemmerne at være selvstændige erhvervsdrivende, når myndighederne ringer til kunderne og oplyser dem om deres rocker/banderelationer. Ifølge interviewpersonerne er det 'tarvelige metoder', at myndighederne spænder ben for medlemmernes lovli-

ge levebrød, og at deres samarbejdspartnere bliver efterforsket, selv om de ikke har noget med miljøerne at gøre.

Jeg synes, det er trælst, at man ikke bare kan spise noget god mad i byen og måske tage en drink på en café en almindelig aften. Det kan man ikke. Politiet kommer med det samme og siger, at du skal gå din vej. Sådant noget er trælst! Og det er selvfølgelig også trælst at blive stoppet, når man er ude at handle ind. At når man kører fra stedet, så bliver man stoppet, og så tjekker de hele bilen.

4.2.3. Lederskab og hierarki

Ifølge Rigspolitiet er rockergrupperingerne mere organiserede end bandegrupperingerne, der betegnes som uformelle fællesskaber uden en veldefineret organisation og uden en formaliseret hierarkisk struktur (Rigspolitiet 2014). Det er derimod opfattelsen, at der i Hells Angels og Bandidos er et strengt internt hierarki med egne normer og regler, der afspejler et internationalt kodeks. Interviewpersonerne tegner samme billede som Rigspolitiet af strukturerne i rocker- og bandegrupperingerne, selv om der også er forskelle mellem grupperinger i de to miljøer.

Altså, Hells Angels er et demokrati. Der holder man møder en gang om ugen, og så rækker man fingeren op, hvis man er for, og så er det flertallet, der bestemmer. Så man er med til at stemme om tingene. [...] Men det er selvfølgelig sådan, at der er nogen, der er bedre til at snakke deres sag end andre. Og så er der selvfølgelig også nogle, der har mere respekt end andre, og hvis de har gjort gode ting for klubben, så bliver der lyttet lidt mere til dem end til nogen, som bare er med for at være med. For nogen er klubben hele deres liv. De arbejder for klubben, og de har måske siddet længe i fængsel osv. Det er naturligt, at man skal lytte lidt til dem, for de har ofret meget af deres liv, så de bliver hørt lidt mere end dem, der aldrig har gjort andet end at betale kontingent.

Ifølge nogle interviewpersoner med tilknytning til Hells Angels hersker der en form for demokrati i grupperingerne, hvor det er flertallet, der bestemmer. De medlemmer, der har ofret meget for klubben, tæller dog ofte mere end de øvrige, og det sker, at de køber stemmer af hinanden, hvilket har fået en af interviewpersonerne til at beskrive systemet som udemokratisk og korrump. Der er en række uskrevne regler, som klubberne ikke ønsker at vise udadtil, f.eks. at det giver status at være frygtet og begå vold. Medlemmerne skal gøre sig fortjent til at avancere i hierarkiet, og den voldskriminalitet, de begår, gør, at de opnår højere status. Men selv om et medlem kravler op i hierarkiet, har vedkommende stadig ikke sin frie vilje til at gøre, hvad han vil: 'Du er bundet af regler og normer'.

Det er ikke meget interviewpersonerne med tilknytning til Bandidos fortæller om strukturerne i grupperingerne, men generelt er de kendt for at være topstyret, hvilket også er politiets opfattelse af dem.

Interviewpersonerne fra bandemiljøerne beretter også om et hierarki, og at placeringen i det afhænger af, 'hvor god du er til at lave penge, og hvor højt du kan råbe'. Personlig charme har også betydning, herunder hvor god du er til at komme ind på livet af folk og lære dem at kende. Der er forskel på strukturen i de enkelte bander, men generelt beskrives strukturen som uformel, og medlemmerne har ikke i samme grad som rockerne veldefinerede opgaver, der afspejler sig i titler m.v.

De fleste indvandrerbander er meget uorganiserede. Det er ikke sådan noget med medlemskab og rygmærker. Der er selvfølgelig et hierarki, men man har ikke navne på: "Nu er han præsident, han er vicepræsident, og han er talsmand." Det er jo bare sådan, det er. [...] Når man begynder at gå sammen dagligt forskellige steder rundt om i byen og i nattelivet, så er det fordi, man har nogle kriminelle interesser med hinanden. Hvor langt op, du når i pyramiden, afhænger meget af, hvor meget du vil knokle for det. Præcis ligesom i det virkelige liv. Hvis du arbejder med tingene, og hvis du er kvik, så kan du nå rimelig langt ret hurtigt.

Der er ledende figurer i banderne, men de bestemmer som udgangspunkt ikke over enkelte personer. De beslutter, hvad der er bedst for gruppen som helhed. Denne rolle har de ifølge en af interviewpersonerne fået, fordi de er kvikkere og bedre til at planlægge end de andre medlemmer: 'De er kendte [i det kriminelle miljø], og de har været i branchen, siden de var små. De bestemmer ikke fordi, de er stærkere end mig, men de er klogere end mig, så det er godt for os, det er godt for mig, det er godt for gruppen', at de bestemmer, da det er med til at øge sikkerheden omkring grupperingen.

4.2.4. Kriminalitet

Blandt interviewpersonerne er der forskellige opfattelser af, hvor nødvendigt det er at begå kriminalitet for at være medlem af en rocker- eller bandegruppering. Som nævnt er det ikke alle registrerede medlemmer, der er dømt for kriminalitet inden medlemskabet, men hverdagen i grupperingerne kan ifølge flere af rockerne gøre det svært at holde sin sti ren: 'Man behøver jo ikke at være kriminel, men det er enormt svært, og man skal nok have lidt af en karakter for at lade være. Så er det nemmere slet ikke at være der [i miljøet]. Så er man fri for at skulle gå og sige nej'.

Det siges samtidigt, at hvis ikke man er kriminel inden, så bliver man det. Årsagen er blandt andet, at medlemmerne lærer en masse om brugbare, kriminelle metoder til at skaffe penge. Det kan være

dyrt at være rockermedlem, da der skal være råd til ture, fester, motorcykler m.v., ligesom kontingentet kan være ganske betydeligt. Ved at begå kriminalitet bliver det lettere at finansiere udgifterne, men ifølge interviewpersonerne kan det diskuteres, om det er nok til at betegne kriminaliteten som klubmotiveret i stedet for klubrelateret. 'Man kan godt leve et liv som rocker uden at begå kriminalitet, men så skal man dæleme stå tidligt op'.

Kriminalitet eller ej så drejer hverdagen i grupperingerne sig i høj grad om at skaffe penge. Dette skal ifølge en af rockerne ses i lyset af, at mange medlemmer ikke har økonomi til dagen og vejen. Det er kun nogle få, der kører i store biler, og som lever godt. De andre bor i klubhusene, de kører i gamle biler, og 'de kan ingenting. De stræber efter den store gevinst, så de kan læne sig tilbage og slappe af for alle de penge, de har tjent i deres kriminelle karrierer'. Andre bekræfter, at penge spiller en vigtig rolle, men det nævnes også, at medlemmerne ikke nødvendigvis er vidende om hinandens kriminelle aktiviteter.

Det var ikke sådan, at alle andre vidste, hvad jeg lavede. Det var noget, jeg bare passede og ordnede selv. Det er ikke noget med, at jeg ved, hvad han laver, og hvad de laver, og det hele er struktureret, og så skal vi alle sammen lægge penge i en kasse, og så er der et vist afkast til klubben for den kriminalitet, de forskellige laver. Overhovedet ikke... i vores afdeling. Jeg skal ikke kunne sige, hvordan det er i andre afdelinger.

Både rockere og bandemedlemmer fortæller herudover om vold, når de beskriver hverdagen og kriminaliteten i grupperingerne. Det drejer sig om vold mellem medlemmer af forskellige grupperinger og om vold mod andre, til tider ret tilfældige ofre. Ifølge oplysninger om registreret kriminalitet begår nogle grupperinger mere voldskriminalitet end andre (Klement et al. 2010), men antagelig vil en meget stor del af volden aldrig blive anmeldt til politiet. To af interviewpersonerne mener ligefrem, at det er normalt at anvende vold – 'det er bare måden, man opfører sig på' – og at grænserne for, hvor grov vold der anvendes, flytter sig, jo længere tid medlemmerne er i miljøerne.

I starten knalder man dem kun en på kajen, ikk'. Så går der nogle år, og så står man og tramper dem oven på hovedet. Man tænker jo ikke over tingene. Sådan nogle ting bliver værre og værre jo længere tid, du er i miljøet. Ja, grænserne bliver skubbet hele tiden, for ham, der sidder ved siden af, er endnu værre.

Dette skal ses i sammenhæng med, at rockere og bandemedlemmer allerede i ungdomsårene, dvs. før de blev medlemmer af grupperingerne, har en mere voldelig profil end andre, ligeså kriminelt belastede personer (Klement & Pedersen 2013). Interviewpersonernes oplevelse af, at de bliver mere voldelige af at blive medlemmer, understøttes af en undersøgelse, som viser, at der sker en til-

vækst i antallet af voldsforbrydelser blandt rockere og bandemedlemmer på 72 pct. fra før medlemskabet til efter (Klement et al. 2010). Det understøttes endvidere af en lang række udenlandske undersøgelser vedrørende medlemskab af gadebander (se f.eks. Melde & Esbensen 2012).

4.2.5. Konflikter mellem grupperinger

Set i lyset af de mange skudepisoder fra august 2008 og frem (Rigspolitiet 2009; 2014), kan der ikke herske nogen tvivl om, at medlemmer af rocker- og bandegrupperinger i Danmark indgår i væbnede konflikter. Ifølge Rigspolitiet skyldes konflikterne alt fra personlige uoverensstemmelser mellem enkelte medlemmer til større uenigheder mellem grupperingerne om deling af kriminelle markeder. Hvilke grupperinger, der er i konflikt med hinanden, varierer.

Ifølge et bandemedlem bliver nye medlemmer nødt til at forholde sig til eksisterende konflikter. Dette kan betyde, at de skal tage afstand fra de venner og bekendte, de måtte have i eller tæt på andre grupperinger. Selv om konflikterne primært angår ledelsen, smitter de af nedad i hierarkiet. Det kan dog ifølge vedkommende skabe lidt besynderlige situationer, da det kan være svært at have en negativ holdning til personer, som man ikke har et udestående med eller ikke kender.

Hvis problemet er blandt de ledende medlemmer, og de andre medlemmer taler sammen, så er det meget overfladisk. Man ved ikke rigtig, om man skal hade hinanden eller ej, for det er jo dem heroppe [de ledende medlemmer], der har problemet. Jeg kunne da også godt mærke, da jeg var blevet medlem og mødte nogle af de personer fra den anden side, at det skabte lidt en afstand... Så er man bare en del af konflikten, fordi man er en del af gruppen.

Det nævnes samtidig, at konflikter mellem bandegrupperinger kan gå i arv. De medlemmer, der er involveret i konflikter i dag, har således ikke nødvendigvis haft noget at gøre med de hændelser, der har udløst konflikterne: 'Når der kommer et generationsskifte i banden, så giver man bare problemet videre'. Det påpeges videre, at selv mindre konflikter mellem enkeltstående medlemmer kan vokse sig store og blive til principielle sager om ære og respekt mellem grupperinger.

5. AFGANG FRA ROCKER- OG BANDEGRUPPERINGER

Der er relativ stor udskiftning i rocker- og bandemiljøerne i Danmark (Klement & Kyvsgaard 2014).¹ I det følgende er der lagt vægt på interviewpersonernes begrundelser for at forlade grupperingerne og de problemstillinger, der kan være forbundet med at gøre det. Senere undersøgelser skal belyse, hvad der kendetegner de personer, som har haft succes med at forlade grupperingerne, og i forbindelse med en evaluering af myndighedernes exit-indsatser for rockere og bandemedlemmer

---

¹ Tilsvarende har amerikanske undersøgelser af gadebander vist, at de fleste medlemmer er det i to år eller mindre (Maxson 2011; Pyrooz 2014).

skal det undersøges, hvor stor en andel af dem i exit, der har skullet gøre noget for deres gruppering for at få lov til at forlade den, samt hvad de eventuelt har skullet gøre (se evt. Pedersen 2014a).

5.1. Gruppens reaktion på afgang

Et af de spørgsmål, der ofte rejses i debatten om rocker- og bandegrupperinger er, om det er muligt at forlade grupperingerne uden konsekvenser. Amerikansk forskning har vist, at tidligere medlemmer af gadebander ofte har en opfattelse af, at man ikke kan forlade banderne uden repressalier, men at de af forskellige årsager selv har fået lov til at gøre det (Decker & Pyrooz 2011). Dette har fået forskerne til at konkludere, at der er et modsætningsforhold mellem bandemedlemmernes oplevelse af, hvor vanskeligt det er at forlade banderne, og hvordan det i virkeligheden forholder sig.

Interviewpersonerne i denne undersøgelse har forskellige opfattelser af, i hvilket omfang det er muligt at forlade en kriminel gruppering uden, at de øvrige medlemmer kræver noget til gengæld. En af rockerne nævner f.eks., at 'hvis du vil væk, så kan du få lov at gå', men det er en forudsætning, at vedkommende tilbagebetaler de penge, som han eventuelt skylder. Tilsvarende nævner en anden, at det har været muligt for ham at forlade miljøet uden repressalier, men at han aldrig igen vil tage kontakt med sine tidligere klubkammerater, da afgangens ikke nødvendigvis er tilgivet.

Jeg kommer aldrig nogensinde til at gå ind i et klubhus igen. Jeg kommer aldrig til at stå og drikke øl med dem igen og sådan noget. Det vil jeg simpelthen ikke. Så meget stoler jeg trods alt ikke på nogen af dem. Man ved ikke, hvad de lige pludselig kan finde på. Når man ikke er med, så er man jo ikke med.

Generelt lægger både rockere og bandemedlemmer vægt på, at begrundelsen for at ville forlade grupperingerne er afgørende for, om det bliver accepteret eller ej. Dette er i tråd med den amerikanske forskning på området (ibid.), der også viser, at medlemmer, der har ofret meget for fællesskabet, f.eks. siddet i fængsel for gruppen eller tjent penge til den, kan opnå større accept til at forlade miljøet end medlemmer, der har ofret knap så meget (Moule et al. 2013).

Hvilke begrundelser, der ifølge interviewpersonerne i nærværende undersøgelse, accepteres, lader til at variere mellem grupperingerne. Herudover har det ifølge to af rockerne betydning, hvilken situation gruppen er i på det tidspunkt, et medlem ønsker at forlade miljøet.

Det er primært sådan, at hvis der er en konflikt med nogen, så er det et svaghestegn at forlade klubben. Men hvis du ønsker at forlade klubben, fordi du har familie osv., og det ikke er krisetider, så er det accepteret, og så er det bare 'vi ses'. Hvis du ønsker at have tid til arbejde eller ikke har økonomi til at være i klubben, så er det bare 'vi ses, hyg dig'. På den måde er der ikke den der hårde,

*konsekvente straf for at ønske at forlade klubben. De plejer at være rimelig
large med det. Det er ikke så diktatorisk. Det er rimeligt fornuftigt.*

Der er dog også interviewpersoner, som mener, det ikke er muligt at forlade rocker- og grupperinger uden videre. Dette er særligt udtalt hos et bandemedlem, der mener, at alle medlemmer besidder så vigtige og fortrolige oplysninger om gruppens virke, at ingen uden videre bare kan melde sig ud.

Når du kommer med, får du adgang til en masse ting og en masse oplysninger, som folk ikke rigtig kender til. Interne hemmeligheder og interne konflikter som folk udefra helst ikke skal vide noget om. Forretningsmetoder. Svagheder. De svage led i gruppen. Alle sådan nogle ting ved man jo. Jeg vidste jo alt, hvad der foregik, både godt og skidt. Hvis man siger, at man ikke har lyst til at være med mere, så er beskeden, at man ikke bare sådan kan melde sig ud. Du bliver ikke truet. Det bliver bare flettet ind i samtalen sådan: "Ej, hvad snakker du om? Vi holder sammen, vi er jo brødre". Men jeg vidste godt, hvad det betød.

I en sådan situation kan begrundelsen for at ville forlade grupperingen blive altafgørende: 'Man skal virkelig være kreativ for at komme ud. Det er de fleste sgu ikke. Mange af dem [medlemmerne] har ikke for mange brikker oppe i hovedet, så det ender tit med, at de bare bliver der'.

At interviewpersonerne ser forskelligt på mulighederne for at forlade rocker- og bandegrupperingerne, skal ses i forhold til deres egen situation, idet nogle af dem fortsat har kontakt til medlemmer af deres 'gamle' gruppering, mens andre har været nødsaget til at ændre deres liv radikalt.

5.2. Begrundelser for at forlade sin gruppering

5.2.1. 'Jeg blev voksen'

En stor del af interviewpersonerne fremhæver forhold knyttet til at blive voksen som årsag til, at de enten har forladt eller ønsker at forlade rocker/bandegrupperingerne. Det kan drejer sig om deres egen personlige udvikling, herunder at de er blevet ældre og klogere, at de har fået mere selvindsigt, og at de ikke længere har samme behov for det fællesskab og de aktiviteter, grupperingerne byder på: 'Jeg har ligesom set det, jeg skulle'.

Særligt rockerne fortæller, at det med alderen er blevet sværere for dem at finde balance mellem hverdagen i og uden for klubberne. Det, de ønsker sig af tilværelsen i dag, er ikke det samme, som da de var yngre, og det sætter medlemskabet i nyt perspektiv. Generelt har de mistet lysten til at lade klubben komme i første række, da de hellere vil prioritere at være gode familiefædre og kunne

passe et almindeligt arbejde. Flere af dem nævner, at det er svært at få tid til det hele, men også at deres livsstil kan være vanskelig at forene med det forbillede, de ønsker at være for deres børn.

Jeg gider ikke tage stoffer den dag i dag. Jeg er blevet for gammel til det nu, ikk'. Man kan selvfølgelig godt gøre det alligevel, men jeg synes ligesom, der er en grænse. "Nu er du sgu voksen." Selvfølgelig kan man godt feste alligevel, og det gør jeg da også, men ikke på samme måde, som da jeg var yngre. Også fordi moralsk med børn og sådan noget. Det kan godt ske, de ikke får noget at vide, men sådan noget skal deres far bare ikke gøre.

Det er denne udvikling, der understreges i en ny svensk undersøgelse, der viser, at betydningen af at begå kriminalitet ændrer sig i takt med, at lovovertrædere bliver ældre og får lyst til et normalt liv med familie, arbejde m.v. (Carlsson 2014). Tilsvarende har en undersøgelse af racistiske ungdomsbander i Norge vist, at medlemmerne vokser fra bandelivsstilen og får nye prioriteter i livet (Bjørge & Carlsson 1999), ligesom 'aging out' eller 'maturing out' er velkendte begrundelser i den amerikanske forskningslitteratur vedrørende dét at forlade en bande (Vigil 1988).

Anden forskning viser, at vigtige ændringer i et livsforløb, såsom at blive gift og få børn, medfører ændringer i kriminalitet, da lovovertrædere typisk bliver mindre kriminelle, når sådanne hændelser indtræffer (Laub & Sampson 2003; Jørgensen et al. 2012). Størstedelen af interviewpersonerne fra rockermiljøerne har i dag fast partner og/eller børn, og et par af dem nævner, at deres fortid ikke bare har haft konsekvenser for dem selv, men i ligeså høj grad for deres nærmeste. De forlader grupperingerne, fordi de har fået ansvar for andre end sig selv, og fordi de ikke synes, de kan forsvare, at deres handlinger går ud over deres familie.

Det er slet ikke det værd længere. Altså, alle de der minusser, der kommer, fordi jeg har levet det liv, som jeg har levet de sidste mange år. Det er bare en lorte regning, der er ved at komme nu her. Fordi det går ud over min familie. Derfor har jeg valgt at stoppe, for jeg synes ikke [det er det værd længere].

At det hovedsageligt er rockerne, der giver forhold i voksenlivet som begrundelse for, at de ikke længere vil være medlemmer, skal ses i lyset af, at disse interviewpersoner generelt er ældre end dem fra banderne. Et af bandemedlemmerne nævner dog, at han mistede lysten til at være medlem af sin gruppering, da han blev ældre. Medlemskabet var ikke længere meningsfuldt for ham.

5.2.2. Kriminalitet og straf

Fire interviewpersoner nævner kriminalitet og straf som en væsentlig årsag til, at de ikke længere ønsker at indgå i rocker/bandegrupperingerne. De kommer med udtalelser som 'jeg har så mange

voldsdomme, og jeg gider ikke mere', og 'der er flere og flere rundt omkring mig, der bliver kaldet'. Det handler således i højere grad om konsekvenserne ved at begå kriminalitet end om kriminaliteten i sig selv, og disse konsekvenser kan synes uundgåelige, da mange som nævnt mener, at det ikke er muligt at være medlem af en kriminel gruppering uden at begå kriminalitet.

I nogle tilfælde er det selve straffen som konsekvens af kriminalitet, der er i fokus. En af de tidligere rockere siger således: 'Hovedårsagen [til at jeg er stoppet] er, at jeg ikke vil i fængsel mere. Og jeg kan ikke være medlem uden at lave kriminalitet. Derfor bliver jeg nødt til at vælge gruppen fra. Det er hovedårsagen. Det er bundlinjen. Det er dét, der er grunden til, at jeg er stoppet'. En anden nævner, at der ofte er tale om lange straffe, når rockere og bandemedlemmer bliver dømt for kriminalitet: 'Hvis jeg pludselig bliver dømt som rocker/banderelateret, så er det dobbeltstraf. Et halvt år får man hurtigt, og et år endnu hurtigere, så det er ikke det værd'.

Alle de interviewpersoner, der angiver kriminalitet og straf som begrundelse for at forlade deres gamle miljø, fremhæver dog i særlig grad betydningen af de ekstralegale konsekvenser af straf. De giver således udtryk for, at de har for meget at miste ved fortsat at være rockere eller bandemedlemmer. Et fængselsophold vil være ødelæggende for det gode, de hver især har i deres liv: forholdet til kæresten, børnene, arbejdet m.v. De ønsker derfor ikke længere at være medlemmer, da medlemskabet er ensbetydende med flere kriminelle aktiviteter og eventuel straf og dermed risiko for at miste det værdifulde, de har fået i deres liv. På den måde hænger begrundelsen sammen med dét at blive voksen, som beskrevet ovenfor, da det er de forandringer, der kan indfinde sig i ens livssituation som voksen, der bevirker, at konsekvenserne af kriminalitet og straf får en anden betydning.

5.2.3. Forventninger vs. virkeligheden

En tredje grund til at forlade rocker/bandegrupperingerne er ifølge knap halvdelen af interviewpersonerne, at der er uoverensstemmelse mellem deres forventninger til medlemskab og realiteterne. For eksempel blev en af rockerne – da han fik et mere indgående kendskab til klubbens virke – overrasket over, hvor uorganiseret et fællesskab han var blevet en del af.

Jeg troede, det var en flok fede fyre, og jeg troede simpelthen, at det var totalt organiseret... Jeg synes bare, at det var meget mere amatøragtigt, end jeg havde regnet med. Altså, der var ikke så meget, der var planlagt. Slet ikke i detaljer. F.eks.... Det kan næsten være lige meget hvad. Meget af det var bare sådan noget spontant, der skete, lige meget hvad det drejede sig om. Der er ikke ret meget, der er sådan rigtig planlagt i detaljer.

En anden rocker er skuffet over, at medlemmerne, der skal forestille at være venner, aldrig frivilligt gør en indsats for at hjælpe hinanden. Ifølge ham er der altid en pris for at få hjælp, og der er ikke

nogen, der bekymrer sig om, hvordan sidemanden har det. Begrebet 'god ven' findes ikke i rocker-verdenen, og loyalitet er ikke noget, han personligt har oplevet mellem medlemmerne. På samme måde nævner et af bandemedlemmerne, at 'det sammenhold og broderskab, jeg var blevet inspireret og fascineret af, det var der jo ikke', og han kommer med eksempler på episoder, hvor medlemmer af grupperingen ikke har støttet hinanden, som han troede, de ville.

Yderligere nævner interviewpersoner fra både rocker- og bandegrupperinger, at der er jalousi mellem medlemmerne: 'Når folk ser, at du har det godt, så skal du have det dårligt, fordi de ikke selv har det lige så godt som dig. Det er miljøet meget præget af'. Det er en af rockerne, der udtaler sig her, og det, han mener med at have det godt, er at have penge. Tilsvarende gælder i banderne: 'Altså, Janteloven eksisterer også i banderne. Det gør den. Der er altid andre, der har ondt i røven over én: "Hvorfor har han det, når jeg ikke har?" Det er der meget af – mere end man lige umiddelbart tror'.

Ifølge interviewpersonerne er der også andre rockere og bandemedlemmer, der har forladt grupperingerne, fordi de ikke var klar over, hvad de gik ind til. Et af bandemedlemmerne fortæller i forlængelse heraf, at mange personer med interesse for bandegrupperingerne ikke ved, hvad det indebærer, at være medlem. Når det går op for dem, at der er krig – at der bliver skudt, og at de selv kan blive beskudt – mister en stor del af dem interessen igen. På samme måde fortæller et par af rockerne, at der er medlemmer af rockergrupperingerne, der ikke har været bevidste om, hvad der forventes af dem. Dette gælder særligt i 'krigstider', hvor nogle medlemmer er blevet overraskede over de risici, de har måttet løbe.

Nogle er lidt blåøjede og tror, det er en stor fest... Og det er det jo ikke. Der er mange fester, men der er lige så meget hovedpine. Nu er der en del problemer i én klub. Er man en del af den klub, så bliver man nødt til at deltage i det, uanset om man er klar til det eller ej – enten at blive skudt på eller skyde nogen eller komme i fængsel, som man ofte gør.

5.2.4. Et forandret miljø

Syv af rockerne giver udtryk for, at rockermiljøerne har forandret sig de senere år. De angiver det ikke som direkte årsag til, at de ikke længere ønsker at være medlemmer, men det har haft betydning for deres lyst til at fortsætte. Det, de nævner, er primært, at der er sket en forråelse af miljøerne i forhold til tidligere, bl.a. fordi medlemmerne nogle steder har taget nye metoder i brug.

Man hører sommetider om dummebøder osv. Det var der i hvert fald ikke tidligere. Det var der ikke. Det er sådan nogle ting, som man ikke rigtig kan forsvare over for nogen. En ting er at være medlem – det kan ens familie selvfølgelig

ikke lide – men når der så sker sådan nogle ting, som er fuldstændig vanvittige, så kan man ikke være stolt af at være medlem længere.

Det nævnes også, at rockerne er blevet mindre kritiske sammenlignet med tidligere i udvælgelsen af nye medlemmer. En af rockerne nævner i den forbindelse, at han ikke kan se sig selv i de nye, og at han ikke gider bruge tid med dem, fordi de er i klubben af de forkerte årsager. En anden af rockerne fortæller ligeledes, at der stilles mindre krav til de nye medlemmer i dag, og at det blandt andet betyder, at de trækker deres egne problemer med ind i klubberne, hvilket man ikke så tidligere.

Jeg synes, at den største forandring fra før i tiden er, at der tog man nogle folk, som man kunne bruge til noget, fordi de havde noget at bidrage med. Nu synes jeg, at alle folk, som vil, får mulighed for at være med. Og dermed trækker de en masse problemer med ind i klubben.

I takt med, at der er kommet en ny type medlemmer, handler dét at være rocker ifølge tre af rockerne mindre og mindre om broderskab og motorcykler. I stedet er der kommet øget fokus på kriminalitet og på at 'spille smart'. De synes, miljøerne er blevet for begærlige, og at medlemmerne bekymrer sig for meget om at have det nye smarte, store huse, biler m.v. Det var ikke, hvad der i sin tid tiltrak dem.

Der er jo stor forskel på, hvordan rockere var engang, og hvordan de er nu. Nu skal de jo se smarte ud, gå i mærketøj og have store guldkæder, og jeg ved ikke hvad. Tidligere havde man skovmandsskjorte og en lædervest på og kørte på motorcykel, og det var okay, at du ikke havde vasket hår i tre dage. Nu er det jo noget med, at de går rundt og lugter af Matas. Det er jo lige før, de får pedicure, og jeg ved ikke hvad... Og det hele drejer sig om penge og magt.

5.3. Særlige udfordringer ved afgang

Der er ifølge størstedelen af interviewpersonerne betydelige udfordringer forbundet med at forlade en rocker- eller bandegruppering. Nedenfor beskrives de mest udtalte af dem ved hjælp af citater fra hovedsageligt rockerne, hvilket skyldes, at flere af dem end af bandemedlemmerne har forladt deres gruppering, og at de i højere grad tager afstand fra deres gamle miljø. Det kan dog også skyldes, at der generelt er flere vanskeligheder forbundet med at forlade en rockergruppering end en bande.²

---

² En nyere amerikansk undersøgelse med deltagelse af 260 bandemedlemmer har dog vist, at der også kan være mange forhindringer forbundet med at forlade en bande, og at risikoen for tilbagefald er stor (Decker et al. 2013).

5.3.1. Tab af venskaber

Ved at forlade en rocker/bandegruppering distancerer det pågældende medlem sig fra de øvrige. Dette er en udfordring, fordi medlemmerne er gode venner, som kan have kendt hinanden i mange år. En rocker siger: 'Det er nogle mennesker, som virkelig står mig nær. Jeg har kun få venner uden for miljøet, som står mig lige så nært. Jeg tror ikke, jeg vil miste dem, men det tætte bånd vil nok flosse lidt i kanten, hvis jeg melder mig ud'.

En anden rocker synes ikke, han kan være bekendt at forlade grupperingen. De andre medlemmer regner med ham, og han føler et ansvar over for dem, som gør det vanskeligt for ham at trække sig. 'Jeg ved ikke, hvad de vil sige, hvis jeg siger, at jeg ikke kan overskue det her. At jeg ikke har tid. At jeg dør af stress lige pludselig. Jeg ved ikke, hvordan de vil tage det. [...] Så det der med at melde sig ud nu... Det kan jeg simpelthen ikke'.

Flere af rockerne nævner, at det er svært for dem at skulle undvære venskaberne og sammenholdet, og en af dem giver det som direkte årsag til, at han endnu ikke har forladt sin gruppering, selv om han adskillige gange har overvejet det. Andre fortæller, at de savner eller vil savne vennerne, som det ifølge nogle af dem ikke er muligt at opretholde kontakt med, når man først har meldt sig ud.

Det, der er vanskeligt, er, at jeg selvfølgelig ikke må have kontakt til nogen fra klubben. Det er vanskeligt, fordi der er nogle personer, som jeg holder rigtig meget af, fordi det har været mit liv de sidste mange år. Det er svært. [...] Der er et par stykker, jeg savner rigtig meget, men det er sådan set det. Det er på et personligt plan og ikke et rockerplan, der er jeg sgu færdig med det der. Det er svært på det personlige plan, fordi det er nogle mennesker, man har grint og grædt med de sidste mange år, så det er svært bare at sige farvel og tak.

En canadisk interviewundersøgelse med tidligere bandemedlemmer viser tilsvarende, at en af de største udfordringer ved at forlade en bande er at miste venner, beskyttelse og omdømme (Cassell & Weinrath 2012). At venskaberne kun består så længe medlemmerne er aktive, er dog ifølge en af rockerne i denne undersøgelse det samme som, at de er falske: 'Det er falske venner, selv om du går og bilder dig ind, at de vil gøre hvad som helst for dig. Det vil de også, når du er i klubben. Lige så snart du ikke er der længere, så vil de skide dig et stykke'.

Når et medlem af en rocker- eller bandegruppering melder sig ud, er der imidlertid ikke bare en risiko for, at vedkommende mister sine nærmeste venner, men også store dele af sit netværk. Dette har ført til, at nogle af de tidligere medlemmer, der har forladt rockergrupperingerne, føler sig ensomme, og hvis ikke de har noget at sætte i stedet for, kan det være svært for dem at holde sig ude af miljøet.

Det er svært [at forlade miljøet]! Der er mange, der sniger sig uden om mig i dag. [...] Man er jo vant til, at det hele går med 120 i timen, så man kan hurtigt komme til at føle sig lidt ensom, og så ryger man bare på vognen igen. Det er sgu svært at forklare, men det er fandeme svært. For mig i hvert fald! [...] De eneste, jeg kender, det er lykkedes for, som ikke er faldet tilbage, det er nogle, som har haft et eller andet stabilt arbejde, eller som har haft et tæt familieforhold. Ellers er alle sammen faldet tilbage i miljøet. Eller så er de blevet junkier. Det er dét, der er det værste. Du har så meget, og lige pludselig har du ingenting.

5.3.2. Tab af identitet

Med medlemskabet følger respekt og anerkendelse samt en ny – og for personen antagelig ganske betydningsfuld – identitet som del af en gruppering. Det forsvinder i det øjeblik, et medlem melder sig ud. Som en rocker netop påpeger, sker et tab af identitet ved at forlade grupperingen.

Det er det der med, at du skal opgive din identitet [der gør det svært at forlade miljøet]. Fra at være en blandt mange, som er respekteret, står du alene lige pludselig. Det er lige meget, om du kommer ud i 'good standing' eller 'bad standing', du er alene lige pludselig. Der ryger noget hierarki, noget selvværd og noget selvtillid. Det ryger, når man går ud.

Særligt de ældre medlemmer kan ifølge en af interviewpersonerne fra rockermiljøet risikere, at de for altid vil mangle en del af sig selv. 'De bliver aldrig til mere end en skygge af, hvad de var engang'. Når de forlader miljøet, skal de starte en tilværelse forfra, men det er ikke alle, der kan løsri-ve sig fra rutinerne. Det kan udvikle sig til en absurd situation, hvor de fortsætter med at leve efter klubbens regler, selv om de ikke er en del af den længere.

De identitetsmæssige konsekvenser, som afgang fra et rocker- eller bandemiljø kan få, er også beskrevet i amerikansk forskning, der netop viser, at det ikke bare er et spørgsmål om at ændre adfærd, når et medlem forlader sin gruppe, men at det drejer sig om et identitetsskifte, hvorfor processen kan være langvarig og vanskelig (Decker & Pyrooz 2011; Pyrooz et al. 2010).

5.3.3. Tab af økonomisk fundament

At forlade en rocker- eller bandegruppering kan desuden være forbundet med væsentlig ændringer i en persons økonomi. Flere af interviewpersonerne har vænnet sig til at have et stort forbrug, som er finansieret af kriminelle aktiviteter, og det fremstår som umuligt for dem at skulle leve alene af kon-
tanthjælp eller andre sociale ydelser. De vil gerne arbejde for at tjene flere penge, men de kan have svært ved at få et arbejde.

Det piner mig lidt, for jeg ville fandeme gerne videre med mit liv. Men det er svært, og der er ikke rigtig nogen muligheder for at få hjælp til at komme ud. [...] Sidst jeg blev løsladt, der havde jeg heldigvis nogle penge liggende, ellers kommer man ud og får 6.000 eller 7.000 kr. om måneden af kommunen. Du kan ikke få noget arbejde nogen steder, og det kan man jo ikke leve for. Så kommer man lynhurtigt til at snakke med de gamle mennesker, man kender, og så har de lige en god idé, eller man kommer tilbage til det, man normalt lavede penge på. Bom, så sidder man i miljøet igen.

Det er ikke alle interviewpersonerne, der har problemer med at finde beskæftigelse, men ligesom andre flergangsdømte har de ofte stor gæld til det offentlige, som følge af den kriminalitet, de har begået (Olesen 2012; 2013). Ifølge en af rockerne er det første, der sker, når et medlem melder sig ud og får et lovligt arbejde, at vedkommende bliver bombarderet med regninger. Det har den konsekvens, at afhopperne hurtigt er tilbage i grupperingerne, hvor de fortsætter med at begå kriminalitet, selv om de ønsker et normalt liv med familie, fast arbejde, uddannelse m.v.

Flere af interviewpersonerne nævner, at det kan være svært at holde motivationen oppe, når man er bundet på hænder og fødder på grund af sagsomkostninger m.v. og samtidig skal ændre sin livsstil fra at feste hver weekend, køre i store biler og på motorcykler til at leve sparsomt og tage bussen.

5.3.4. *Tab af beskyttelse*

Endnu en udfordring eller barriere i forhold til at forlade en rocker- eller bandegruppering er frygten for at blive indhentet af fortiden. Med dette mener interviewpersonerne, at de i deres tid som medlemmer har lagt sig ud med medlemmer af andre grupperinger, og at de ved at forlade miljøet bliver lette ofre. For eksempel siger en af rockerne følgende om, hvorfor der er medlemmer af den rockergruppering, han har været en del af, der gerne vil forlade grupperingen, men som ikke gør det.

Det er simpelthen frygten for, at de kommer til at stå alene med en masse problemer. Hvis nu de sammen med nogle andre medlemmer har banket nogle og været i krig mod nogle grupperinger, så hvis de lige pludselig stopper, så er de alene. Og så kan de blive jagtet vildt. Det tror jeg, at de er bange for.

Tilsvarende nævner et af bandemedlemmerne, at frafaldne medlemmer af andre grupperinger er oplagte informationskilder: 'De [bandemedlemmerne] kan godt tage fat i en og sige: "Prøv at høre her, du har været medlem af en anden gruppe, og nu skal du fortælle os om dem. Hvis ikke du gør det, får du tæsk."' Når et medlem forlader sin gruppering, er der ikke nogen til at yde beskyttelse eller til at hævne et eventuelt overfald, og det sætter vedkommende i en sårbar situation.

Ifølge en af rockerne er det desuden en udfordring, at medlemmerne ofte er kendte i store dele af landet. Det betyder, at det er vanskeligt for dem at skjule sig, hvis der er behov for det.

Problemet for mig er, at jeg kender folk alle vegne, og alle kender mig. Jeg skal væk – enten have et fast arbejde i en by, hvor ingen kender mig, eller også så skal jeg til udlandet. Hvis politiet kan hjælpe mig, så siger jeg 'ja' med det samme, for jeg vil så gerne. Jeg vil sgu gerne ud af det. Jeg ved bare ikke lige, hvordan fanden man gør. Jeg har prøvet mange gange.

Herudover er nogle rockere og bandemedlemmer blevet så kendte i offentligheden, at det er det, der gør det vanskeligt for dem at starte på en frisk: 'Det er ikke selve gruppen, der forfølger mig. Nu er det offentligheden, der forfølger mig for noget, der er sket engang.'

5.3.5. Afhængighed af miljøet

En mindre håndgribelig udfordring ved at forlade rocker- og bandemiljøerne er den abstinens, der kan opstå i kølvandet heraf. Ifølge flere af rockerne bevirker livsstilen, at man som medlem kan opleve en afhængighed af miljøet, som gør det svært ikke at søge tilbage til det, selv om beslutningen om at stoppe er truffet. Afhængigheden omfatter antagelig alle de elementer, der i det tidligere er beskrevet som det, man kan miste: venskaber, identitet, økonomi m.v., men den rummer sikkert også mere, såsom simple hverdagsrutiner, omgangsformer, spænding og lignende.

Et tidligere rockermedlem udtrykker i forlængelse heraf sin bekymring for de unge medlemmer, der er i gang med at ødelægge deres liv: 'Det er fandeme synd for dem, for jeg kan se, at de ødelægger hele deres liv. Man bliver sgu mere afhængig af det [rockermiljøet] end af stoffer'. Afhængigheden kan udvikle sig til, at det føles trygt at blive i rockermiljøerne. Dette er ikke ensbetydende med, at medlemmerne ikke har andre drømme for sig selv i fremtiden, men rockertilværelsen er det, de kender, og det er blandt medlemmerne, de har deres venner.

I: Når nu du gerne vil de her ting, hvad er det så, der holder dig i klubben?

IP: Jamen, jeg tror, der er en stor del tryghed i det. Kontakten til mine venner, kammerater.

I: Ville du ikke kunne beholde dem?

IP: Jo, selvfølgelig ville jeg det, men ikke på det samme niveau. Jo, det må være noget tryghed. Jeg er ikke parat til det [at forlade klubben], kan jeg mærke. Det er kun et spørgsmål om tid, før den beslutning bliver taget, jeg skal bare lige

være parat til det, og så skal der være noget andet, der fylder det hul ud. Det er jeg simpelthen nødt til... At finde noget der fylder lige så meget.

I: Tidsmæssigt?

IP: Ja, og som giver mig noget tilsvarende. Det har jeg også, altså jeg har det, der skal til for at få hullet lukket og alt det der. Jeg har bare ikke kunnet tage skridtet endnu.

Dette citat illustrerer et af fundene fra den førnævnte canadiske interviewundersøgelse, idet den viser, at de fleste tidligere bandemedlemmer havde tænkt på at forlade deres bande længe før, de forlod den, og at de havde forsøgt at forlade den flere gange, før det lykkedes (Cassell & Weinrath 2012, se også Knox 1997 og afsnit 5.3.4). I forhold til de registrerede rocker- og bandemedlemmer i Danmark kan det betyde, at der er en del kortvarig afgang fra miljøerne, som ikke registreres af politiet, fordi personerne hurtigt er inde i miljøerne igen (Klement & Kyvsgaard 2014). Dette gælder formentlig særligt bandemedlemmerne, da deres medlemskab er mindre synligt end rockernes.

5.4. Status over livet som medlem

Interviewpersonerne har ladet sig interviewe, fordi de gerne vil give det budskab, at det er muligt at forlade grupperingerne, selv om det kan virke uoverkommeligt, og selv om det kan have alvorlige konsekvenser for nogle.

Jeg vil gerne være et forbillede for dem, der gerne vil ud af miljøet. Det vil gøre mig utrolig stolt. For hvad fanden, jeg kan ligeså godt gå hele vejen. Jeg har ikke noget at miste nu. Overhovedet ikke... Mit budskab er, at man godt kan gøre det [forlade miljøet], men det er en tung vej, og den er ikke uden konsekvenser. Men hvis man virkelig vil det bedste for sig selv, og hvis man ikke vil lade sig udnytte mere, så skal man gøre det for sin egen skyld. Hop ud af det!

Enkelte interviewpersoner har måttet ændre deres liv radikalt for at kunne forlade deres rocker- eller bandegruppering, og de lever i dag en beskyttet tilværelse: 'Jeg kan ikke sige til dig, hvem jeg er. Jeg kan ikke bare færdes, hvor jeg har lyst. Jeg kan ikke bare tage ud og shoppe eller gå en tur. Det har jeg ikke gjort i hundrede år. Alt sådan noget holder jeg mig langt væk fra.' Disse interviewpersoner har vanskeligt ved at holde kontakten til deres familier, og de lever generelt et liv, der er fattigt på indhold: 'Jeg står op, men jeg laver ikke noget. Jeg står op, spiser, ryger en smøg, så venter jeg til klokken bliver 12.00, så sover jeg igen. Det er det eneste, jeg kan gøre. Jeg kan ikke gøre andet.'

Der er langt fra alle rockere og bandemedlemmer i undersøgelsen, der har måttet ændre deres liv så radikalt for at kunne starte på en frisk, men medlemskabet har ikke været omkostningsfrit for nogen af dem. De nævner, at det ikke har været prisen værd: 'Det, jeg selv har måttet gå igennem og går igennem den dag i dag, er en stor pris at betale. Det er slet ikke det værd.' Som nævnt er der stor forskel på, hvordan interviewpersonerne har forladt grupperingerne, og hvilke konsekvenser det har haft for dem at gøre det, men at prisen for medlemskabet er for høj, gælder på tværs af de interviewede. Generelt føler de tidligere medlemmer, at de har spildt år af deres liv, f.eks. på at sidde i fængsel, mens enkelte føler bitterhed og vrede, når de tænker tilbage på det, de har været igennem.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg forbander dem langt væk. Dengang jeg synes det var fedt og sådan, der var jeg jo næsten bedøvet af stoffer hver dag. Man levede sgu næsten i en anden verden, så man havde lettere ved at fortrænge det [der skete]. Men når jeg kigger tilbage og har det fulde overblik, så er det nogle forfærdelige, fordærvede mennesker med mindreværdskomplekser på den ene eller anden måde. Det er bare nogle mennesker, som ikke kan finde ud af at gøre tingene selv, og som påvirker andre folk til at gøre deres onde gerninger for så at høste æren selv. Jeg forbander dem langt væk. Jeg hader dem så meget, så du tror, det er løgn.

De ældste interviewpersoner lægger ikke skjul på, at de ser anderledes på rocker/bandemiljøerne i dag, end de gjorde tidligere. Da de var yngre, tænkte de ikke på, hvilke konsekvenser deres gerninger kunne få for dem og deres nærmeste i fremtiden, og hvor ligegyldigt det er at bruge mange penge i byen, køre i store biler m.v.: 'Alt det der med penge, biler og smykker, det er jeg fuldstændig ligeglad med. Det er ganske enkelt ikke det værd. Det kunne jeg sagtens have undværet.' Deres prioriteringer har ændret sig med alderen, jf. afsnit 5.2.1., men set i bakspejlet mener nogle af dem også, at de blev blinde for virkeligheden i den tid, de var medlemmer, da grupperingerne skaber deres egen virkelighed omkring særskilte normer, regler og værdier. En af rockerne nævner i den forbindelse, at han tog stærkt afstand fra det samfund, han nu forsøger at etablere sig i, og at han misunder de mennesker, der kan leve et helt almindeligt, fredfyldt liv.

Jeg så ned på hr. og fru Danmark, som om jeg var noget, der var over dem. Det der familie noget, det var bare noget pjat. Jeg vidste, hvad jeg var, og jeg kørte i store biler og alt muligt. Manglede jeg penge, lavede jeg kriminalitet. Til sidst lavede jeg det bare, fordi jeg fik et kick ud af det. Nu kan jeg godt se, at jeg har gået og løjet for mig selv. Det er jo hr. og fru Danmark, dem som overholder reglerne, der har hatten på, og ikke mig som kriminel.

Interviewpersonerne vil derfor gerne advare unge mod at involvere sig i rocker/bandemiljøerne, selv om de ved, det kan være svært at få dem til at forstå alvoren i det: 'Hvis bare man kunne sige til dem, at de komme til at fortryde det en dag, men hvis du er i starten af 20'erne, så tænker du ikke på de konsekvenser, der er i det i længden. Det gør du ikke.' Dette hænger sammen med, at det specielt i ungdommen spiller en rolle, hvad andre tænker om en, og flere af rockerne giver udtryk for, at accepten fra andre i og omkring grupperingerne var styrende for deres adfærd.

Man tænkte egentlig ikke rigtig på den regning, der kommer, for der kommer en regning, når du er med i en bande. Der er ikke noget her i verden, der er gratis, især ikke i bandemiljøet. På et eller andet tidspunkt bliver du bedt om at gøre et eller andet, og der kan du ikke sige nej, så du må bare bide tænderne sammen og hoppe igennem ringen med ild. Og jeg følte jo en tryghed. Jeg havde en masse venner, og der var mange, der så op til mig, og det var ligesom det, jeg levede på. Jeg gik meget op i, hvad folk mente om mig. Det var vigtigt, de vidste, at de fik nogen på hovedet, hvis de var frække, og det var vigtigt, de vidste, at jeg havde backup, og at jeg kom derfra [grupperingen]. Det var vigtigt, fordi det var det eneste, jeg havde. Jeg havde ikke andet!

Ifølge den hollandske forsker Jan Dirk de Jong (2014) handler det i alt sin enkelthed om, at alle ønsker 'to be somebody, to belong, and to matter', og det er, hvad grupperingerne kan tilbyde personer, der har vanskeligt ved at opnå anerkendelse og succes andre steder.

5.5. Sammenfatning vedrørende afgang fra rocker- og bandegrupperinger

Det er relativt nyt at beskæftige sig med forhold, der knytter sig til afgang fra kriminelle grupperinger, og international forskning har vist, at det ofte tager lang tid for medlemmer af sådanne grupperinger at tage afsked, fordi medlemskabet er en *tilstand* frem for en *handling* (Pyrooz et al. 2010; Decker & Pyrooz 2011). Det vil sige, at medlemmerne ikke blot skal ændre adfærd, de skal foretage et identitetsskifte, når de forlader en gruppering, hvor de redefinerer deres forhold til grupperingen og bryder sociale og følelsesmæssige bånd til de øvrige medlemmer.

Der er som nævnt relativ stor udskiftning i rocker- og bandegrupperingerne (Klement & Kyvsgaard 2014), men det kan være svært for nogle medlemmer at forlade dem. Hvor svært det er, lader til at afhænge af, hvilken gruppering der er tale om, hvilken rolle det pågældende medlem spiller, hvilken begrundelse vedkommende lægger til grund for at ville forlade grupperingen samt grupperingens situation på tidspunktet. Blandt interviewpersonerne er der givetvis en overvægt af personer, som har haft særlig vanskeligt ved at forlade grupperingerne, da kontakten til størstedelen af dem er skabt via myndighederne, dvs. at de har ønsket myndighedernes hjælp til at starte på en frisk.

Interviewpersonerne begrundet primært deres afgang fra rocker- og bandegrupperingerne med forhold i voksenlivet. De er blevet trætte af livsstilen, og de ønsker et almindeligt liv med familie, arbejde m.v. Som vist i nyere forskning vedrørende kriminel adfærd kan dette være forårsaget af betydningsfulde hændelser i livsforløbet, der medfører ændringer i hverdagens prioriteringer (Laub & Sampson 2003, se også Carlsson 2014).

Interviewene viser, at det, interviewpersonerne har søgt i grupperingerne, i høj grad er det, der gør det vanskeligt at forlade dem. De mister kammerater, som de har været nært knyttet til, de mister den identitet og status, medlemskabet har givet, de mister beskyttelse, og de mister indtægter, som har givet muligheder, et liv på overførselsindkomster ikke kan give. Det er på den baggrund forståeligt, at det bliver lettest at forlade miljøet for dem, der til gengæld får noget andet – et familieliv og måske et almindeligt arbejdsliv. Alle, der forlader en gruppering, får mere tid til andre gøremål og frihed fra at skulle opfylde krav, som de ikke længere accepterer. Denne gevinst kan imidlertid udvikle sig til tomhed og ensomhed for dem, der ikke har noget at sætte i stedet.

Beskrivelserne tydeliggør, hvor vanskeligt det kan være at forlade kriminelle grupperinger som dem, interviewpersonerne har indgået i, og som i en periode har været en meget central og betydningsfuld del af deres liv. Det understreger, at det i nogle tilfælde kan kræve en stor indsats og omfattende hjælp fra myndighedernes side for at hjælpe medlemmer af sådanne grupperinger ud og videre. Samtidig er det vigtigt at huske, at denne undersøgelse ikke omfatter de mange, der kommer ud ved egen hjælp (Klement & Kyvsgaard 2014).

LITTERATUR

- Bjørger, T. & Y. Carlsson (1999): *Vold, rasisme og ungdomsgjenger - forebygging og bekjempelse*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Bjørger, T., Y. Carlsson & T. Haaland (2001): *Generalisert hat - polariserte fellesskap: Om konflikter mellom ungdomsmiljøer i en norsk by*. NIBRs PLUSS-serie, Oslo.
- Carlsson, C. (2014): *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Department of Criminology, Stockholm University.
- Cassell, C. & M. Weinrath (2012): Barriers to Leaving the Gang: An Exploratory Analysis. *The Annual Review of Interdisciplinary Justice Research*, vol. 2, s. 72-98.
- Decker, S. H. & J. L. Lauritsen (2002): Leaving the Gang. I Huff, C. R. (ed.): *Gangs in America III*. Sage Publications CA, s. 51-67.
- Decker, S. H. & D. C. Pyrooz (2011) Leaving the Gang: Logging Off and Moving On. I: *Secondary Leaving the Gang: Logging Off and Moving On*. Google Ideas.
- Decker, S. H., D. C. Pyrooz & R. K. M. Jr. (2013): Disengagement From Gangs as Role Transitions. *Journal of Research on Adolescence*, vol. 24, s. 268-283.
- Decker, S. H., D. C. Pyrooz & R. K. M. Jr. (2014): Disengagement From Gangs as Role Transitions. *Journal of Research on Adolescence*, vol. 24, s. 268-283.
- Decker, S. H. & B. V. Winkle (1996): *Life in the Gang: Family, Friends, and Violence*. Cambridge University Press, New York.
- Facijs, J., A.-P. Mathiasen, M. Mistrati & T. Stokholm (2005): *Dan Lyngre – mit dobbeltliv*. Ekstra Bladets Forlag, Copenhagen.
- Frich, M. (2011): *Kronvidnet. Hells Angels indefra*. People'sPress, København.
- Gilman, A. B., K. G. Hill & J. D. Hawkins (2014): Long-Term Consequences of Adolescent Gang Membership for Adult Functioning. *American Journal of Public Health*, vol. 104, s. 938-945.
- Hergel, O. (2012): *Men vi blev onde* Politikens Forlag, København.
- Jong, J. D. d. (2014) Responding to Gangs with Role Models: Swifiting from Fear to Hope with Positive Role Models for Youth at Risk. I: *Secondary Responding to Gangs with Role Models: Swifiting from Fear to Hope with Positive Role Models for Youth at Risk*, Stavem, Norge.
- Jørgensen, T. T., B. Kyvsgaard, A.-J. B. Pedersen & M. L. Pedersen (2012): *Risikofaktorer, effekt-
evalueringer og behandlingsprinsipper: En forskningsoversigt*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Klement, C. & B. Kyvsgaard (2014): *Flowet i rocker/bandemiljøerne*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Klement, C., B. Kyvsgaard & A.-J. B. Pedersen (2010): *Rockere, bander og risikofaktorer*. Justitsministeriets Forskningskontor og Rigspolitiet.

- Klement, C. & M. L. Pedersen (2013): *Rockere og bandemedlemmers kriminelle karrierer og netværk i ungdommen*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Knox, G. W. (1997): The "Get Out of the Gang Thermometer": An Application to a Large National Sample of African-American Male Youths. *Journal of Gang Research*, vol. 5, s. 21-43.
- Krohn, M. D., J. T. Ward, T. P. Thornberry, A. J. Lizotte & R. Chu (2011): The cascading effect of adolescent gang involvement across the life course. *Criminology*, vol. 49, s. 991-1027.
- Laub, J. H. & R. J. Sampson (2003): *Shared Beginnings, Divergent Lives. Delinquent Boys to Age 70*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts & London, England.
- Lindstad, J. M. (2012): *Undersøgelse af rockere og bandemedlemmers opvækstforhold. 2. rapport om banderekutteringsprojektet*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Maxson, C. (2011): Street Gangs. I Wilson, J. Q. & J. Petersilia (ed.): *Crime and Public Policy*. Oxford University Press, New York, s. 158-182.
- Melde, C. & F.-A. Esbensen (2012) Gangs and Violence: Disentangling the impact of gang membership on the level and nature of offending I: *Secondary Gangs and Violence: Disentangling the impact of gang membership on the level and nature of offending* Journal of Quantitative Criminology.
- Melde, C. & F.-A. Esbensen (2014): The Relative Impact of Gang Status Transitions: Identifying the Mechanisms of Change in Delinquency. *Journal of Research in Crime & Delinquency*, vol. 51, s. 349-376.
- Moule, J. R. K., S. H. Decker & D. C. Pyrooz (2013): Social Capital, the Life-Course, and Gangs. I Gibson, C. L. & M. D. Krohn (ed.): *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research*. Springer, New York, s. 143-158
- Olesen, A. (2012): I guld og gæld til halsen - om organiserede kriminelles symbolske forbrug, gæld og afslørende spor. I Jacobsen, M. H. (ed.): *Skyggelandet. Ungdomskultur, kriminalitetskultur og bandekultur i dansk belysning*. Syddansk Universitetsforlag.
- Olesen, A. (2013): *Løslads og gældsæt*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København.
- Pedersen, M. L. (2014a): *Exit-indsatser for rockere og bandemedlemmer: En kortlægning af tiltag under rammemodellen*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Pedersen, M. L. (2014b): Gang joining in Denmark: prevalence and correlates of street gang membership. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, vol. 15, s. 55-72.
- Pedersen, M. L. & J. M. Lindstad (2011): *Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Pyrooz, D. C. (2014): "From Your First Cigarette to Your Last Dying Day": The Patterning of Gang Membership in the Life-Course. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 30, s. 349-372.
- Pyrooz, D. C. & S. H. Decker (2011): Motives and methods for leaving the gang: Understanding the process of gang desistance. *Journal of Criminal Justice*, vol. 39, s. 417-425.

- Pyrooz, D. C., S. H. Decker & V. J. Webb (2010) *The Ties That Binds: Desistance From Gangs. I: Seondary The Ties That Binds: Desistance From Gangs*. SAGE.
- Rigspolitiet (2009): *Statusrapport for 2008 om kriminalitet forøvet af rockere og bander*. Rigspolitiet.
- Rigspolitiet (2014): *Rockere og bander 2013*. Rigspolitiet.
- Soei, A. (2011): *Vrede unge mænd. Optøjer og kampen for anerkendelse i et nyt Danmark*. Tiderne Skrifter, København.
- Vigil, J. D. (1988): *Barrio Gangs: Life and Identity in Southern California*. University of Texas Press, Austin.
- Wikström, P.-O. H. (2006): Situational action theory. I Cullen, F. & P. Wilcox (ed.): *Encyclopaedia of criminological theory*. Sage, Beverly Hills, CA.